

Rechtskundig Weekblad

Vereniging zonder winstoogmerk

Verschijnt elke zondag

Abonnementsprijs : 1.000 fr. per jaar

Postrekening nr. 3185.22

Beheer en Redactie : Prof. Mr. Ridder René VICTOR, Britselei 40, 2000 Antwerpen

DE NIEUWE ARBEIDSONGEVALLENWET VAN 10 APRIL 1971

I Inleiding

In het Staatsblad dd. 24 april 1971 is een nieuwe wet verschenen op de arbeidsongevallen, die alle voorgaande wetgevingen op dit punt zal vervangen. Deze vervanging geschiedt echter niet onmiddellijk, daar voor de verschillende bepalingen dezer wet de Koning de toepassingsdatum zal bepalen. Waar het opzet oorspronkelijk was te coördineren en op bepaalde punten de wet op de arbeidsongevallen te preciseren, zijn er tenslotte verschillende essentiële wijzigingen aangebracht aan deze wetgeving, dit vooral ingevolge het feit dat de Nationale Arbeidsraad in zijn advies n° 302 dd. 3 april 1969 naast coördinatie en verduidelijking der teksten ook verschillende wijzigingen had voorgesteld. Het past dan ook eerst en vooral grosso modo de evolutie te kenschetsen die zich heeft voorgedaan.

We kunnen de arbeidsongevallenwetgeving kenschetsen als de ontwikkeling van een eigen aangepaste theorie der burgerlijke aansprakelijkheid op het plan der sociale wetgeving, waar de klassieke theorie der burgerlijke verantwoordelijkheid gesteld door het art. 1382 en volgende van het burgerlijk wetboek moeilijk kon worden toegepast. Inderdaad veronderstelt de burgerlijke verantwoordelijkheid zoals gesteld in het burgerlijk wetboek drie voorwaarden :

- 1) een fout in hoofde van degene die de schade toebrengt (lichte fout of onvoorzichtigheid zijn voldoende);
- 2) de schade;
- 3) een oorzakelijk verband tussen de fout en de schade.

Het spreekt vanzelf dat voordat een bijzondere wetgeving op de arbeidsongevallen van toepassing was, weinige arbeidsongevallen als dusdanig werden vergoed, daar het vooreerst zeer moeilijk was in de meeste gevallen een foutieve handeling in hoofde van de werkgever te bewijzen, zodat ook aldus het noodzakelijk verband tussen fout en schade moeilijk te bewijzen viel. Meestal bleven dan ook de arbeidsongevallen zonder vergoeding. Dit stelde een probleem bij de groeiende industriële ontwikkeling. Aldus kwam het er op aan om op het plan der verhoudingen tussen werkgever en werknemer een eigen theorie der verantwoordelijkheid uit

te werken. Deze theorie werd ontwikkeld op grond van het « professionele risico » nl. de werkgever door het tot stand brengen van zijn onderneming, schept een risico, waarvoor hij verantwoordelijk is. De lichamelijke schade aan zijn werknemers diende dan ook vergoed zonder dat men een fout in hoofde van de werkgever diende te bewijzen, de zogenaamde « foutloze aansprakelijkheid » zag aldus het licht.

Natuurlijk bracht de ontwikkeling van deze theorie aanvankelijk een zekere opschudding en aarzeling teweeg zowel bij de wetgever als bij de rechtspractici. Het is dan ook niet te verwonderen dat de bijzondere wetgeving op de arbeidsongevallen aarzeland is gestart. En zo zien we dat de eerste wet die op 24 december 1903 het licht zag, in feite een gedeelde verantwoordelijkheid invoerde nl. 50% der gevolgen van het arbeidsongeval waren ten laste van de werkgever en 50% waren ten laste van de werknemer. De vergoeding sloeg dan ook aanvankelijk slechts op 50% van het basisloon. Deze gedeelde verantwoordelijkheid is in de latere wetgeving verdwenen en volledig ten laste gelegd van de werkgever, nochtans met de beperkingen die een forfaitair stelsel medebrengt, beperkingen die ook nog niet met de nieuwe wet die we thans bespreken, volledig zijn verdwenen. Inderdaad eens gesteld het principe der « objectieve verantwoordelijkheid » van de werkgever, diende in principe alle schade die het gevolg was van het ongeval vergoed. Nochtans heeft de wetgever een forfaitair stelsel ingevoerd in die zin dat wat betreft de tijdelijke invaliditeit die het gevolg is van het arbeidsongeval, de vergoeding niet hoger gaat dan een bepaald percentage van het gemiddeld dagelijks loon dat men verdiende gedurende het jaar voor het ongeval, en tevens de vergoedingen steeds berekend worden in functie van een jaarbasisloon dat niet hoger ligt dan een bepaald plafond.

In de vroegere wetgeving hadden we :

1) Wat de tijdelijke invaliditeit betreft : de eerste 28 dagen werden vergoed op basis van 80% van het gemiddeld dagelijks loon, vanaf de 29e dag op basis van 90% van het gemiddeld dagelijks loon. In de nieuwe wet die we thans bespreken is dit 90% vanaf de eerste dag.

2) Het basisloon : het loonplafond dat heden 200.000 fr. bedraagt wordt in de nieuwe wet 300.000 fr. m.a.w. het

gedeelte van het loonverlies boven deze plafond wordt niet vergoed.

We zien dan ook onmiddellijk dat het principe der « integrale vergoeding » van de gevolgen van het arbeidsongeval ook heden nog steeds niet verwezenlijkt is en dat dus het stelsel van het « forfait » ook door de huidige wet nog niet verlaten is. Het is juist op dat punt dat er in de latere wetgeving nog een evolutie kan voorkomen.

In de nieuwe wet treden de volgende essentiële punten op de voorgrond :

1) de wet is toepasselijk op alle werknemers (het systeem van b.v. een bijzondere wetgeving voor de zeelieden wordt verlaten, vermits ze ook ingeschakeld worden in het algemeen systeem, mits het inschakelen van enkele bijzondere bepalingen die in de algemene wetgeving worden opgenomen.).

2) de wet zal voortaan toepasselijk zijn op alle personen waarop ook de maatschappelijke zekerheid van toepassing is. Zoals we zullen zien werden aldus niet alleen personen bedoeld onderworpen wegens het bestaan van een arbeids- of bediendencontract, doch ook alle personen die arbeid verrichten onder het gezag van een persoon tegen bezoldiging, zonder daarom door een eigenlijk arbeids- of bediendencontract te zijn verbonden. Deze identificatie met het toepassingsgebied der maatschappelijke zekerheid brengt naast vereenvoudiging een werkelijke uitbreiding mede van het toepassingsgebied der arbeidsongevallenwetgeving « *ratione personae* ».

3) de omschrijving van het begrip « arbeidsongeval » die in onze huidige wetgeving volledig ontbreekt.

4) het opnemen der arbeidsongevallen op de « weg van en naar het werk » in de algemene wetgeving en een zeer nuttige en nadere verduidelijking van de weg van en naar het werk in bepaalde gevallen.

5) nieuwe bepalingen inzake de tijdelijke arbeidsongeschiktheid nl.

— het invoeren der 90% van het gemiddeld dagelijks loon vanaf de 1e dag der tijdelijke arbeidsongeschiktheid.

— regelen inzake wedertewerkstelling (is volledig nieuw)

6) het verhogen van het loonplafond tot 300.000 fr.

7) het invoeren der verplichte verzekering inzake arbeidsongevallen.

8) het invoeren van een eigen systeem van controle en strafbepalingen.

Bij de verdere bespreking van de nieuwe wet zullen we ons houden aan de indeling der nieuwe wet, doch buiten een loutere beschrijving zullen we, wat de hoofdzakelijke punten aangaat, ook de vergelijking trachten te maken met de huidige wetgeving en eventueel zelfs kritische opmerkingen maken.

II. Bespreking van de nieuwe arbeidsongevallenwet dd. 10 april 1971 (Staatsblad 24 april 1971).

A. Inleidende bepalingen :

1) *Het toepassingsgebied « ratione personae »* : het toepassingsgebied wordt vrij algemeen, nl. op al de personen die zowel als werkgever of als werknemer onder het toepassingsgebied vallen van de wet van 27 juni 1969, die een merkelijke uitbreiding heeft gegeven aan het toepassingsgebied « *ratione personae* » der wetgeving op de maatschappelijke zekerheid, daarbij wordt ook vermeld de besluitwet van 10 januari 1945 betreffende de maatschappelijke zekerheid der mijnwerkers en ermee gelijkgestelden, evenals de besluitwet van 2 februari 1945 betreffende de maatschappelijke zekerheid van de zeelieden der koopvaardij.

Aldus worden afzonderlijke wetgevingen voortaan vermeden en zoals reeds gezegd worden de zeelieden in het algemeen stelsel opgenomen, mits het bijvoegen van

enkele bijzondere bepalingen. Het stelsel der maatschappelijke zekerheid is sedert de wet van 27 juni 1969 niet alleen meer gesteund op het bestaan van een arbeids- of een bediendencontract, doch ook op gelijk welke juridische verhouding, waarbij iemand arbeid presteert onder toezicht van een werkgever, zonder daarom gebonden te zijn door een specifiek arbeids- of bediendencontract. Wat betreft de onderwerping « *ratione personae* » aan de wet op de maatschappelijke zekerheid, cfr. R.H. Goffin - J.T. 1969 - blz. 690 en Roels - J.T.T. 1970 - blz. 2 tot 13.

Ik wil dan ook enkel de categorieën opsommen die krachtens de wet van 27 juni 1969 aan de maatschappelijke zekerheid zijn onderworpen of krachtens het uitvoeringsbesluit dd. 28.11.1969 er werden aan onderworpen, want inderdaad voor personen die werken onder het gezag van een ander persoon zonder ermede verbonden te zijn door een eigenlijk arbeids- of bediendencontract diende een koninklijk besluit tussen te komen om ze uitdrukkelijk en per categorie te brengen onder de toepassing der maatschappelijke zekerheid.

Zijn aldus geheel of gedeeltelijk onderworpen aan de wet op de maatschappelijke zekerheid krachtens de wet van 27 juni 1969 en dus ook onderworpen aan de wet op de arbeidsongevallen :

a) werkgevers en werknemers met elkaar verbonden door een dienstverhuuringscontract, nl. een bediendencontract, een arbeidscontract, een thuisarbeiderscontract, een dienstbodencontract zoals ingevoerd door de wet van 24 april 1970;

b) de leerjongens met aangenomen of gewoon leercontract en de personen die ze tewerk stellen. In dit verband past het te wijzen op het feit dat dus ook een gedeeltelijke onderwerping aan het stelsel der maatschappelijke zekerheid voldoende is om de betrokkenen ook te onderwerpen aan de wet op de arbeidsongevallen. Aldus zijn de leerjongens met aangenomen leercontract enkel onderworpen aan het regime van het jaarlijks verlof, dat is ook voldoende om ze te onderwerpen aan het regime der arbeidsongevallen;

c) de categorieën die geheel of gedeeltelijk onder het regime der maatschappelijke zekerheid werden gebracht krachtens het K.B. van 28 november 1969, dat werd genomen in uitvoering van het art. 2 der wet van 27 juni 1969 op de maatschappelijke zekerheid, en hier ook worden zowel de werknemer als de werkgever bedoeld. Aldus werden geheel of gedeeltelijk opgenomen in het stelsel der maatschappelijke zekerheid en bijgevolg ook in het stelsel der arbeidsongevallen :

— de leiders en geranten van niet-industriële en niet-commerciële verenigingen, zoals : mutualiteiten, vakbonden, verenigingen zonder winstgevend doel ;

— de bezoldigde beroepskunstenaars ;

— het interimpersoneel werkend bij derden ;

— zekere huisarbeiders en onderaannemers, die dus niet geen eigenlijk dienstcontract zijn verbonden ;

— zekere vrachtovervoerders ;

— zekere gehandicapten ;

— zekere personen die een versnelde beroepsopleiding ondergaan ;

— de beroepsrenners ;

— het personeel der private psycho-medische centra.

Het betreft hier dus meestal juridische verhoudingen waar er tewerkstelling is onder gezag, zonder eigenlijk arbeids- of bediendencontract.

d) de personen onder de toepassing van de wet op de arbeidsongevallen gebracht door een koninklijk besluit op grond van het art. 3 der arbeidsongevallenwet dd. 10 april 1971. Hier zal het personen betreffen die niet onder het regime vallen der rijksmaatschappelijke zekerheid, maar onder het stelsel der arbeidsongevallen worden gebracht door een koninklijk besluit ; zodat langs dit koninklijk be-

sluit het toepassingsgebied der wet op de arbeidsongevallen breder kan worden door het toepassingsgebied der maatschappelijke zekerheid. Dergelijke besluiten zijn nog niet genomen, doch langs deze weg zou de wet kunnen uitgebreid worden tot b.v. de studenten, circusartisten, zelfstandige vertegenwoordigers, andere sportlui dan de beroepsrenners, de zelfstandigen;

e) ook de reders die een eigen schip uitbaten, vallen onder die toepassing van de wet op de arbeidsongevallen; ze worden voor de toepassing van deze wet geacht zowel werkgever als werknemer te zijn.

Vallen *buiten* het toepassingsgebied van de wet op de arbeidsongevallen:

a) zij die *gewoonlijk* niet meer dan 2 uur per dag tewerkgesteld zijn behalve de uitzonderingen vermeld in het art. 16 van het koninklijk besluit van 28 november 1969, die dan wel onderworpen zijn aan de wet op de arbeidsongevallen.

b) worden als bijberoep uitgesloten de posten vermeld in het art. 17 van het koninklijk besluit van 28 november 1969, dus voorzover ze een bijberoep zijn bij een hoofdberoep dat aanleiding geeft tot onderwerping aan de maatschappelijke zekerheid.

c) de personen op wie de wet van 3 juli 1967 betreffende de schadevergoeding voor arbeidsongevallen, ongevallen op de weg van en naar het werk en voor de beroepsziekten in de overheidssector, toepasselijk wordt verklaard.

In dit verband willen we opmerken dat deze wet toepasselijk is op alle werknemers met een overheidsdienst verbonden hetzij als definitief, stagedoende, tijdelijk of hulp-personeel, hetzij dat ze verbonden zijn onder statuut, hetzij eenvoudig verbonden met een arbeids- of bediendencontract. Deze overheidsdiensten kunnen zijn:

— de bestuurslichamen en andere diensten van de staat, erin begrepen de rechterlijke macht en de onderwijsinstellingen.

— de diensten van openbaar nut.

— de provincies, de gemeenten, de verenigingen van gemeenten en de aan de provincies en gemeenten ondergeschikte lichamen.

— de gesubsidieerde onderwijsinstellingen.

Het volstaat dus zelfs door een arbeids- of bediendencontract met deze instellingen verbonden te zijn om onderworpen te zijn aan de wet van 3 juli 1967 en dus niet aan de wet van 10 april 1971.

d) de militairen en daarmee gelijkgestelden die vallen onder de wetten op de vergoedingspensioenen gecoördineerd op 5 oktober 1948. Deze categorie van personen dient in het bijzonder vermeld omdat ze ook uitgesloten zijn van de wet van 3 juli 1967, vermits ze een bijzonder vergoedingsstelsel hebben ingeval van arbeidsongeval.

In het algemeen moeten we hier opmerken dat de bepaling der thans toepasselijke wet dat de werkgever om onderworpen te zijn tenminste een arbeider twee maanden per jaar moet tewerk stellen vervalt.

Wat het toepassingsgebied betreft « *ratione personae* » is er dus langs de nieuwe wet een brede coördinatie tot stand gekomen, terwijl anderzijds soepelheid aan de dag treedt, zodat nieuwe toestanden kunnen ondervangen worden door een koninklijk besluit.

De wet geeft nog volgende verduidelijkingen wat betreft de terminologie:

— werknemer in de zin van deze wet is niet alleen hij die arbeid levert onder arbeids- of bediendencontract, maar ook allen die wegens hun arbeid geheel of gedeeltelijk onderworpen zijn aan de wet op de maatschappelijke zekerheid, hetzij aan de wet op de arbeidsongevallen.

— werkgever is niet alleen hij die iemand tewerk stelt onder een arbeids- of bediendencontract, doch ook degene die een persoon tewerk stelt geassimileerd aan een arbeider

(b.v. onder gezag, doch niet met een arbeids- of bediendencontract).

— een contract van dienstverhuring: alhoewel per definitie de verhouding tussen een gelijkgesteld arbeider en een gelijkgesteld werkgever geen contract van dienstverhuring is, wordt ze bij de toepassing van de wetgeving op de arbeidsongevallen wel als dusdanig beschouwd.

— de onderneming: is de inrichting van de met werkgevers gelijkgestelde personen.

Deze verduidelijking der terminologie laat toe allen op gelijke voet te behandelen, alhoewel in se een juridisch onderscheid blijft bestaan tussen de hogervermelde categorieën.

Onder de rubriek « toepassingsgebied » worden twee bepalingen opgenomen die eigenlijk geen betrekking hebben op het toepassingsgebied, doch een algemene draagwijdte hebben nl.:

a) de nietigheid der arbeidsovereenkomst, in de brede zin zoals hoger vermeld, kan *niet* ingeroepen worden om te ontsnappen aan de toepassing van de wet op de arbeidsongevallen. Deze bepaling komt reeds voor in de huidige wetgeving, en is dus niet nieuw, ze komt trouwens nog voor in andere sociale wetten.

b) elke overeenkomst in strijd met de bepalingen van deze wet, is van rechtswege nietig. Inderdaad is de wetgeving op de arbeidsongevallen essentieel een beschermingswetgeving.

Op dit punt stelt een artikel verschenen in het Journal des Tribunaux dd. 12 juni 1971 een probleem dat steeds uiteenlopend is benaderd geweest, het artikel stelt:

« Cette rédaction est peut être ambiguë. L'intention est d'annuler toute convention plus restrictive. Une convention qui accorderait au travailleur un régime plus favorable serait valable comme par le passé: ainsi lorsque l'employeur complète la réparation du préjudice subi par le travailleur, pour la partie de la rémunération excédant le plafond. »

Waar een dergelijke toestand ons sociaal inderdaad als zeer logisch voorkomt, dient nochtans gewezen op het feit dat de opstelling van het art. 6, par. 2 van de wet van 10 april 1971 identiek is aan de opstelling van het art. 21 van de bestaande gecoördineerde wet nl. « *elke overeenkomst* » strijdig met de bepalingen van deze wet is van rechtswege nietig. »

Uitgaande van de tekst gaat het om een nietigheid van rechtswege en derhalve om een nietigheid die de openbare orde raakt, die in elke stand van het geding kan worden ingeroepen en door de rechter zelfs ambtshalve moet worden uitgesproken (Cassatie: 12.12.1929, Pas. 1930, I, 48).

Derhalve kan deze nietigheid zelfs voor het eerst in Cassatie ingeroepen worden (Cass. 10.5.1917, Pas. I, 212 en Cass. 18.2.1955, Pas. I, 651 en Cass. 17.11.1955, Pas. 1956, I, 252).

We zien nochtans dat deze bepaling in de wet vooral in de rechtsleer uiteenlopend wordt benaderd. In de rechtspraak vinden we voornamelijk een vonnis van het Hof van Cassatie dd. 19.12.1929, Pas. 1930, 51, (Pand. Per. 1930, n° 158 en Belg. Jud. 1930, col. 46), dat uitdrukkelijk verklaart dat *elke* overeenkomst die afwijkt hetzij in het voordeel van de werknemer, hetzij in het voordeel van de werkgever van de forfaitaire regeling *nietig* is. In deze optiek zou dus zelfs de overeenkomst tussen een werkgever en een werknemer waarbij buiten de forfaitaire regeling een aanvullend voordeel wordt toegekend (b.v. een bepaalde vergoeding boven het loonplafond) nietig zijn.

Sociaal gezien en uitgaande van het feit dat deze wetgeving zoals trouwens elke andere arbeidswetgeving een beschermingswetgeving is, lijkt deze afleiding uit de rechtspraak overdreven, vermits bij het bepalen van hogere voordelen dan de wettelijke de noodzaak van bescherming

niet speelt. De rechtsleer is dan ook genuanceerder geweest bij het bespreken van dit artikel alhoewel toch soms zeer uiteenlopend :

O. De Leye : « De vergoeding van de arbeidsongevallen, » zegt op blz. 194 dat vermits het een nietigheid is die de openbare orde raakt, de nietigheid ook absoluut is en derhalve de nietigheid niet alleen ten gunste van de getroffen werkt (nadelige overeenkomst) doch ook ten gunste van de werkgever of de verzekeraar (voordelige overeenkomst).

C. Biseau De Hauteville : « Les Accidents du travail », blz. 216 is niet deze mening toegedaan en verklaart uitgaande van het rapport 1901-1902, n° 302, blz. 102-103 dat de eerste wet van 1903 voorafgaat dat : « s'il ne peut être fait des retenues sur les salaires pour couvrir un risque-loi, il n'en est plus de même si l'assurance était contractée pour procurer à la victime éventuelle ou à ses ayants droit des indemnités supérieures à celles prévues par la loi sur les accidents du travail ou des secours distincts de ces indemnités ».

In dezelfde zin ook : H. Namèche : « Réparation des dommages résultant des accidents du travail », blz. 467 en 468.

Nochtans t. o. v. deze brede opvatting, die ingegeven is door de sociale billijkheid, is te stellen dat de tekst van het art. 6 der nieuwe wet duidelijk spreekt over : « Elke overeenkomst strijdig met... ».

Derhalve lezen we bij Delaruvière en Namèche : « Il a été soutenu avec une apparence de raison, que le caractère impératif de l'art. 21 frappe de nullité même les conventions particulières qui auraient pour effet d'accorder une réparation supérieure à l'indemnité-loi, ou même une réparation à des personnes auxquelles la loi ne reconnaît pas la qualité d'indemnitaires. Il semble, cependant, que l'on ne pourrait refuser au patron le droit d'accorder à des ouvriers, à titre de libéralité, une indemnité complémentaire à l'indemnité-loi et même de s'y obliger conventionnellement. Mais dans ce dernier cas l'ouvrier ne pourrait réclamer cette indemnité complémentaire qu'en vertu et dans les formes du droit commun.

Namèche cite le cas d'un accord qui interviendrait entre un chef d'entreprise et un ascendant de la victime dont celle-ci ne serait pas le soutien. En pareil cas si le chef d'entreprise à agi en connaissance de cause, son obligation est certaine, mais elle relève strictement du droit commun. Si le chef d'entreprise s'est engagé par suite d'une erreur qui serait ultérieurement reconnue, son engagement serait nul tant en vertu du droit commun (C. civ., art. 1109 et 1110) qu'en vertu de la loi.

Mais est nulle toute convention dérogeant même en faveur de l'ouvrier, aux règles de droit sur l'évolution forfaitaire. En conséquence doit être déboutée de sa demande la partie qui faisant état d'une convention intervenue prétend poursuivre le patron de l'ouvrier victime d'un accident du travail en paiement du solde de l'indemnité qu'il aurait reconnue devoir en réparation du préjudice causé par l'accident et ce même si la convention intervenue est favorable à l'ouvrier (J.D.P. Molenbeek 1.12.1936, G.G.P. 1937, p. 10).

La Cour de Cassation en son arrêt du 19.12.1929 (J.J.P. 1930 p. 230) a proclamé le principe de façon formelle : « est nulle toute convention dérogeant soit en faveur de l'ouvrier, soit en faveur du chef d'entreprise aux règles d'évaluation forfaitaire ».

Uit deze rechtsleer en deze rechtspraak was het niet duidelijk af te leiden wat mocht en niet mocht in functie van deze nietigheid.

Uit een meer recente rechtsleer en rechtspraak zijn echter duidelijker regels af te leiden, we citeren :

— Simonne David : « Responsabilité civile et risque professionnel », blz. 178, 179, 180.

— de recente rechtspraak van het Hof van Cassatie,

nl. Cass. 7.11.1963, Pas. 1963, I, 260, Cass. 14.5.1964, Pas. 1964, I, 980.

Hieruit valt een minder strakke en ook duidelijker houding af te leiden :

— elke overeenkomst die het wettelijk forfaitair systeem aantast of wijzigt is van rechtswege nietig. Het toekennen van lagere voordelen dan de wettelijke valt hieronder. Het is dan ook deze zin die de huidige rechtsleer toekent aan het arrest van het Hof van Cassatie dd. 19.12.1929 (hoger geciteerd). Feitelijke elementen kunnen echter wel in aanmerking komen voor een overeenkomst b.v. het bedrag van het basisloon.

— elke overeenkomst die los staat van het forfait en het mechanisme van het forfait niet aantast of vervalst is geldig. In deze zin gaan dan ook de recente arresten van het Hof van Cassatie hoger aangehaald. Onder deze overeenkomsten vallen de extra legale voordelen.

We kunnen stellen dat eigenlijk deze overeenkomsten buiten de wet ontstaan, en bindend zijn (voorzover ze de wet niet aantasten) op grond van het algemeen beginsel dat de overeenkomst de partijen tot wet dient.

2) Het toepassingsgebied « *ratione materiae* » :

A. *Het arbeidsongeval op het werk* : in de nieuwe wet heeft men het begrip arbeidsongeval in definitievorm opgenomen alhoewel fundamenteel weinig wordt gewijzigd. Inderdaad kon men stellen dat men in de huidige wetgeving enkel spreekt over de vergoeding van ongevallen die overkomen zijn tijdens en wegens de uitvoering van een dienstcontract. Is het element arbeid duidelijk gedefinieerd in de wetgeving nl. de uitvoering van een dienstcontract, dan is het begrip « ongeval » in dit kader niet door de huidige wetgeving gedefinieerd. Het begrip « arbeidsongeval » als ongeval is dan ook niet in onze wetgeving terug te vinden. Dit begrip is hoofdzakelijk gegroeid langs de rechtsleer en de rechtspraak om. Hierin kunnen we grosso modo twee fazen onderscheiden :

— de rechtsleer en de rechtspraak vóór het arrest van het Hof van Cassatie dd. 26 mei 1967 ;

— het arrest van het Hof van Cassatie dd. 26 mei 1967 en de rechtsleer daarna.

Uit de rechtsleer en de rechtspraak vóór het hogervermeld arrest kunnen we de volgende definitie afleiden : « Een plotse, abnormale gebeurtenis, die het gevolg is van de plotselinge inwerking van een van buitenuit inwerkende kracht, waaruit een lichamelijk letsel is ontstaan dat arbeidsongeschiktheid tot gevolg heeft. »

Een ontleding dezer definitie afgeleid uit de vroegere rechtsleer en rechtspraak doet uitschijnen dat beiden vroeger een beperkende rol hebben gespeeld wat het toepassingsgebied betreft « *ratione materiae* ».

Inderdaad onderscheiden we in deze definitie volgende elementen :

a) *een plotselinge gebeurtenis* : het vereisen dat er een plotselinge gebeurtenis zou zijn opdat er sprake zou zijn van een ongeval is normaal : het ongeval is inderdaad per se een plotse gebeurtenis die zich voordoet, temeer omdat dit element het criterium is om het arbeidsongeval te onderscheiden van de « beroepsziekte » die het voorwerp uitmaakt van een andere wetgeving, waar niet de plotse gebeurtenis maar wel de langzame inwerking determinerend is.

b) *een uitwendige gebeurtenis* : er moest nl. uitdrukkelijk bewezen, een uitwendige oorzaak zijn voor het arbeidsongeval. Men heeft hier willen vermijden dat bv. een louter persoonlijke oorzaak zoals bv. vallende ziekte, bloedopdrang, zou aanleiding geven tot toepassing van de wetgeving op de arbeidsongevallen. Het stellen van de uitwendige oorzaak als strikt te bewijzen element geeft aanleiding tot volgende moeilijkheden :

— is de louter persoonlijke oorzaak nooit beïnvloed door een uitwendig element? Dit kan niet gesteld worden, vermits tussen een louter persoonlijk voorval bv. een bloedopdrang en een uitwendige factor een relatie kan bestaan nl. in het aangehaalde voorbeeld de relatie tussen de bloedopdrang en de temperatuur in het atelier waar men werkt.

— tevens werden vele klassieke arbeidsongevallen (bv. de val) hierdoor dikwijls niet vergoed omdat men niet of moeilijk een uitwendige oorzaak kon bewijzen. Het opleggen van dit bewijs was dan ook te beperkend, eerder zou men moeten bewijzen dat de oorzaak louter persoonlijk is om tot de afwezigheid van een arbeidsongeval te besluiten.

c) *een abnormale gebeurtenis*: dit is wel de meest beperkende voorwaarde door de vroegere rechtsleer en rechtspraak gesteld. Deze stelden nl. dat het ongeval niet het gevolg mag zijn van iets dat behoort tot de normale uitoefening van het beroep. Een voorbeeld kan dit verduidelijken:

een spierscheuring opgelopen door een arbeider in het bouwbedrijf ingevolge het verplaatsen van een last is niet noodzakelijk een arbeidsongeval, wanneer het verplaatsen van dergelijke lasten normaal behoort tot de taak van de betrokken arbeider. Meestal hing het al of niet aanwezig zijn van een arbeidsongeval dan af van de zwaarte van de last.

Een dergelijke voorwaarde stellen was niet alleen onredelijk doch was tevens tegenstrijdig, immers was altijd voldaan aan de overige elementen nl. plots feit - uitwendig - arbeidscontract.

d) *lichamelijk letsel waaruit ongeschiktheid tot werken volgt of overlijden*: ook dit stelde een beperking die twee vragen doet rijzen:

— quid ingeval het letsel geen invaliditeit veroorzaakte doch enkel medische en pharmaceutische kosten?

— quid zo er enkel een mentaal letsel is?

Ingevolge deze definitie bleef de rechtspraak in beroering en heeft men bij herhaling beroep gedaan op het Hof van Cassatie. Het arrest van het Hof van Cassatie dd. 26 mei 1967 heeft tenslotte het meest storende element in de bestaande definitie weggelaten en komt tot de volgende vaststelling: «het arbeidsongeval is een plotse gebeurtenis die een lichamelijk letsel veroorzaakt waaruit een arbeidsongeschiktheid of de dood volgen en waarvan de oorzaak of een van de oorzaken vreemd is aan het organisme van het slachtoffer.»

Alvast werd dus het element «abnormaal» weggelaten.

Nochtans blijft volgende critiek doorwegen:

— nog steeds wordt uitdrukkelijk gesteld dat de uitwendige oorzaak als gehele of gedeeltelijke oorzaak van het ongeval wordt bewezen, daar waar dit zou moeten vermoed worden, behoudens het bewijs van een louter persoonlijke oorzaak:

— het lichamelijk letsel waaruit een arbeidsongeschiktheid of de dood volgen is te beperkt, vermits een letsel dat louter geneeskundige en pharmaceutische kosten meebrengt ook dient vergoed, ook kunnen louter geestelijke letsels voorkomen.

— tevens is de hogervermelde definitie af te leiden uit het arrest van het Hof van Cassatie enkel een omschrijving van de notie «ongeval» terwijl de arbeid in uitvoering van een dienstcontract onaangeroerd blijft. Dit laatste element moet in ieder geval in een definitie weder worden opgenomen.

Bij gelegenheid van de bespreking in de Nationale Arbeidsraad is dan ook de kwestie van het begrip «arbeidsongeval» ter sprake gekomen en werd in het advies n° 302 van 3 april 1969 een uiteenlopend standpunt nopens dit punt opgenomen.

Van werknemerszijde wilde men aan de beperkingen in de rechtspraak een einde maken door een duidelijke en

volledige definitie in de wet voor te stellen, en zo kwam men tot de volgende formulering:

«Onder arbeidsongeval wordt verstaan elk plots voorval, oorzaak van lichamelijk letsel, dat plaats heeft tijdens en ingevolge de uitvoering van de arbeid.»

In deze definitie kwamen de beide elementen voor nl. «ongeval» en «arbeid», terwijl de onredelijke beperkende elementen zoals «uitwendig» en «abnormaal» verdwijnen.

Van werkgeverszijde wilde men op dit punt de huidige wetgeving behouden en wilde men dus in feite het verder aan de rechtspraak overlaten het begrip «ongeval» te bepalen.

Uiteindelijk is in de wet het volgende opgenomen (art. 7):

«Voor de toepassing van deze wet wordt als arbeidsongeval aangezien elk ongeval dat een werknemer tijdens en door het feit van de uitvoering van de arbeidsovereenkomst overkomt en dat een letsel veroorzaakt. Het ongeval overkomen tijdens de uitvoering van de overeenkomst wordt, behoudens tegenbewijs, geacht als overkomen door het feit van de uitvoering van de overeenkomst.»

In feite wordt niet veel toegevoegd aan wat we reeds terugvinden in het art. 1 der huidige wetgeving nl.

— een ongeval

— overkomen aan de werknemer

— tijdens en door het feit van de uitvoering van de arbeidsovereenkomst

— het vermoeden juris tantum.

Ook deze elementen vinden we reeds terug in het art. 1 der huidige wet, we vinden er enkel niet terug dat een letsel dient veroorzaakt, dit is een toevoeging in de nieuwe wet.

Bij dit alles kunnen we nu volgend commentaar voegen:

— het ongeval wordt niet uitdrukkelijk gesteld als «elk plots voorval», maar het wordt als vanzelfsprekend gesteld dat het begrip ongeval zich identificeert met het begrip «plotse gebeurtenis». Daarbij kan men ook uit de voorbereidende werken thans duidelijk afleiden dat de elementen «uitwendig» en «abnormaal» worden geweerd.

— overkomen aan een werknemer. Hier verwijzen we tevens naar het toepassingsgebied «ratione personae» der wet, dat zeer breed is.

— tijdens en door het feit van de arbeidsovereenkomst: is ook steeds gesteld geweest vermits het gaat om een arbeidsongeval. Voor het begrip «arbeidsovereenkomst» verwijzen we ook naar wat hoger gezegd is nopens het toepassingsgebied «ratione personae» der wet, hier ook heeft men een merkkelijk verbreed toepassingsgebied. Het element «arbeidsovereenkomst» is beter dan het element «arbeid» opgenomen in de voorgestelde definitie van de werknemersdelegatie in de N.A.R., omdat men hieruit had kunnen afleiden dat opdat er een arbeidsongeval zou zijn men effectief aan de arbeid had moeten zijn, wat beperkter is, vermits op grond van het begrip «arbeidsovereenkomst» men vermoed wordt in uitvoering te staan van de arbeidsovereenkomst op elk ogenblik dat men onder het gezag staat van de werkgever, wat dan bv. ook het geval is met een ongeval overkomen tijdens de middagrust, op een ogenblik dat men geen effectieve arbeid presteert.

— het vermoeden «juris tantum» dat elk ongeval dat op het werk plaats heeft ook overkomen is door het feit en wegens de uitvoering van de arbeidsovereenkomst. Het tegenbewijs is dus mogelijk dat er geen verband bestaat met de uitvoering der arbeidsovereenkomst. Ook dit bestond reeds in de vroegere wetgeving.

— het letsel: hier wordt terecht het breed begrip «letsel» opgenomen, en dus niet lichamelijk letsel zoals gesuggereerd in de definitie van de werknemers-

vertegenwoordigers in de N.A.R. en ook niet « een lichamelijk letsel waaruit een arbeidsongeschiktheid of dood volgen » zoals in de definitie van het arrest van het Hof van Cassatie, die beiden te beperkt waren, immers, zoals hoger reeds vermeld, kan het letsel bestaan zonder een werkelijke invaliditeit en kan het dus enkel medische en pharmaceutische kosten medebrengen, die ook terecht in het kader van deze wet dienen vergoed, tevens kan een arbeidsongeval eventueel een geestelijk letsel medebrengen.

We besluiten dus nopens de definitie die werd opgenomen in de nieuwe wet, dat deze voldoende is, vermits de tekst van de nieuwe wet samen met de voorbereidende werken niet meer zullen toelaten een beperkende interpretatie te geven. Tekstueel is er echter weinig veranderd van wat in de vroegere wetgeving reeds was opgenomen. Beter ware nochtans geweest het begrip « ongeval » nog duidelijker te stellen in de tekst zelf van de wet.

B. Het ongeval overkomen op de weg van en naar het werk :

Deze stof was vroeger geregeld door een afzonderlijke wetgeving nl. een koninklijk besluit van 13.12.1945. Dit besluit was de bekrachtiging van een oorlogsregeling, waarbij door de toenmalige secretarissen-generaal ook vergoedingen werden toegekend voor arbeidsongevallen overkomen op de weg van en naar het werk.

Het was een merkelijke uitbreiding van het toepassingsgebied ingevolge het feit dat wegens de oorlogsverduisteringsmaatregelen talrijke ongevallen op de weg van en naar het werk voorkwamen. Deze essentieel tijdelijke regeling werd na de oorlog bij uitbreiding in een koninklijk besluit opgenomen en blijvend toegepast, immers een wet van 10 juli 1951 had het besluit toepasselijk verklaard voor onbeperkte duur. Het ongeval op « de weg van en naar het werk » wordt thans in de algemene wet op de arbeidsongevallen opgenomen, vermits deze wet coördinerend wil optreden. Alle bepalingen vervat in de wet op de arbeidsongevallen zijn hierop toepasselijk, alhoewel we een grondig verschil moeten benadrukken, inderdaad voor de arbeidsongevallen op het werk geldt het vermoeden « juris tantum » dat elk ongeval overkomen op het werk geacht wordt te zijn overkomen door het feit van de overeenkomst. Dit art. 7 Par. 2 in de nieuwe wet is niet opgenomen in art. 8 dat de arbeidsongevallen op de weg van en naar het werk behandelt, derhalve zal men het bestaan van het ongeval moeten bewijzen en de eigen verklaring aanvullen door bewijzen bv. getuigen, politieverslag enz... Trouwens het vermoeden ingevoerd voor het arbeidsongeval op het werk kan niet uitgebreid worden tot de weg van en naar het werk, omdat men op dat ogenblik bij gebrek aan gezag of toezicht niet meer in uitvoering handelt van de arbeidsovereenkomst. Met dit onderscheid in het bewijs, dat in het eerste geval bij de verzekeraar ligt en in het tweede geval bij het slachtoffer, zal men verder dienen rekening te houden. In de huidige wet wordt het ongeval « op de weg van en naar het werk » beschreven als het ongeval overkomen op de weg die de werknemer moet afleggen om zich van de plaats waar hij verblijft of de plaats waar hij eet te begeven naar de plaats waar hij zijn arbeid uitoefent en omgekeerd. Het kan ook de plaats zijn waarnaar men zich begeeft om zijn loon te ontvangen (indien dit niet op het werk gebeurt) en om van deze plaats terug te keren. Daarbij stelt de huidige wet dat het ongeval het gevolg moet zijn van een risico verbonden aan de weg m.a.w. wanneer het risico verbonden is

aan de persoon en niet aan de weg, wordt het ongeval niet vergoed als ongeval op de weg van en naar het werk. Dit was bv. het geval wanneer de werknemer een vete had met een persoon, die hem stond op te wachten op de weg en hem slagen en verwondingen toediende : het risico was in dit geval verbonden aan de persoon en niet aan de weg. Blijven de eerst geciteerde elementen ook in de nieuwe wet gelden dan wordt de voorwaarde dat « het risico inherent moet zijn aan de weg » weggelaten.

Inderdaad had deze voorwaarde geen eigenlijke grondige reden.

Blijven dus als voorwaarden gelden :

— het moet een normaal traject zijn : dit normaal traject werd steeds breed en redelijk door de rechtspraak toegepast. Met allerlei omstandigheden, die hier niet kunnen het voorwerp uitmaken van een uiteenzetting, werd steeds rekening gehouden.

— het traject ligt tussen de verblijfplaats en de plaats waar men werkt.

De bepalingen nopens de « plaats der uitbetaling van het loon » en nopens de « plaats waar men een eetmaal neemt », zijn opgenomen onder een reeks gevallen die gelijkgesteld worden en die we hierna behandelen.

Het past hierbij enkele begrippen nader te omschrijven :

— *de weg* : is de weg die men aflegt van zodra men de dorpel van zijn verblijfplaats verlaat, maar dit is niet meer noodzakelijk de openbare weg, inderdaad is als weg te beschouwen al wat niet behoort tot het strikt « privé »-verblijf, dus is men reeds op de weg in de gangen van appartementsgebouwen, in liften, in trapzalen of ook het stuk « privéweg » tussen huis en openbare weg. De huidige rechtspraak had trouwens reeds tendens de weg als dusdanig te omschrijven.

— *de verblijfplaats* : kan zijn het domicilie of de feitelijke verblijfplaats en is beperkt tot de strikt « privé-lokalen ». Men kan ook meer dan één verblijfplaats hebben, wat door de bestaande rechtspraak reeds wordt aanvaard. (Cass. 26.2.1960, Pas. I, 744, Cass. 25.3.1960, Pas. 1960, Just. I, 866, Cass. 2.2.1967, I, 673), bv. een weekverblijfplaats en een weekendverblijfplaats. Trouwens men kan zelfs meerdere verblijfplaatsen hebben, wanneer de arbeidsomstandigheden dit opleggen. Daarbij zal men de vereiste dat twee of meerdere verblijfplaatsen een zekere « stabiliteit » moeten vertonen zeer omzichtig moeten behandelen.

— In de nieuwe wet worden 3 gevallen opgenomen die uitdrukkelijk worden opgenomen onder de ongevallen op het werk zelf, ook al kunnen ze zich voordoen buiten de normale arbeidsuren. In die gevallen zal dan ook het vermoeden « juris tantum » van toepassing zijn, vermits men alsdan onder « toezicht en gezag » van de werkgever blijft en dus in uitvoering van de arbeidsovereenkomst. Deze drie gevallen zijn :

a) zelfs buiten de werkuren met uitdrukkelijke of stilzwijgende toestemming van de werkgever een opdracht uitvoeren als vakbondsafgevaardigde of als vertegenwoordiger van de werknemers.

b) al of niet buiten de arbeidsuren een vergadering bijwonen van de ondernemingsraad of van het veiligheidscomité.

c) met de uitdrukkelijke of stilzwijgende toestemming van de werkgever vormingslessen bijwonen die tijdens de normale arbeidsuren plaats hebben. Het traject om er zich naar toe te begeven is een « ongeval op de weg van en naar het werk ».

— de nieuwe wet somt thans uitdrukkelijk enkele omstandigheden op die gelijkgesteld worden met het normaal traject en dus aanleiding geven tot toepassing van de wet op de arbeidsongevallen, nl.

a) van de plaats waar hij werkt naar de plaats waar

hij zijn eetmaal neemt of het zich aanschafft, en omgekeerd;

b) van de plaats waar hij werkt naar de plaats waar hij leergangen volgt met het oog op zijn beroepsopleiding en van die plaats naar zijn verblijfplaats;

c) van de plaats waar hij werkt in uitvoering van een arbeidsovereenkomst met een werkgever, naar de plaats waar hij zal werken in uitvoering van een arbeidsovereenkomst met een andere werkgever;

d) van de plaats waar hij werkt naar de plaats waar hij zijn loon of het daarmee overeenstemmende bedrag in speciën geheel of gedeeltelijk int, en omgekeerd;

e) om tijdens de opzeggingstermijn, binnen de grenzen vastgesteld door de wetgeving op de arbeidsovereenkomsten en met toestemming van de werkgever een nieuwe betrekking te zoeken;

f) om zich, zelfs buiten de werkuren, van zijn verblijfplaats of van de plaats waar hij weer aan het werk is naar zijn vroegere werkgever te begeven met het oog op het afgeven of het afhalen van bescheiden opgelegd door de sociale wetgeving, klederen of werkgerief, en omgekeerd;

g) van de aanwervingsplaats naar de plaats waar het werk dient te worden uitgevoerd door de werknemer in dienst van ondernemingen voor het laden, lossen en behandelen van waren in de havens, in de opslagplaatsen en de stations en van de werkgevers die zich bezighouden met scheepsherstelling, als vooraf geen arbeidsovereenkomst is gesloten;

h) door de zeelieden met het oog op hun aanmontering van het aanwervingsbureau voor zeelieden naar het waterschoutsambt;

i) van de plaats waar de huisarbeider grondstoffen of gedeeltelijk afgewerkte produkten bewerkt die een werkgever hem heeft toevertrouwd naar de plaats waar hij die grondstoffen of produkten afhaalt of aflevert, en omgekeerd.

Voor wat betreft de plaats waar de werknemer zijn loon ontvangt dient duidelijk gepreciseerd dat het gaat om het traject tussen het werk en de plaats waar men het loon ontvangt en omgekeerd en dat men niet gedekt is wanneer men dat loon gaat ontvangen op een vakantiedag of tijdens vrije uren (bv. men werkt in de nachtploeg en men gaat het loon ontvangen gedurende de dag).

B. De vergoedingen :

1) *Algemene principes inzake de vergoeding* : een grondprincipe inzake de vergoeding der arbeidsongevallen is steeds geweest dat ze een forfaitair karakter hadden m.a.w. de vergoeding zoals ze wettelijk is geregeld wordt verondersteld alle schade te dekken, ook al is de werkelijke schade lager of hoger. Alle schade aan de *persoon* wordt vergoed. Op dat punt bestaat reeds lang een controverse in de rechtsleer en de rechtspraak, die ook niet door de nieuwe wet wordt opgelost. Inderdaad meent men enerzijds dat alle schade aan de persoon vergoed wordt, waarin dus zijn begrepen zowel de fysische als de morele schade, anderen menen dat alleen de fysische schade door de wet op de arbeidsongevallen wordt vergoed, zodat in deze optiek buiten het toepassingsgebied zouden vallen : de materiële schade of schade aan goederen en de morele schade. Ik ben de mening toegedaan dat deze wet op de arbeidsongevallen enkel betrekking heeft op de vergoeding der fysische schade, vermits de wet steeds spreekt over « arbeidsongeschiktheid » en deze in functie staat van de lichamelijke of geestelijke mogelijkheden om een taak uit te oefenen. Het morele (pijnen en smarten bv.) en het esthetische aspect staat hier buiten, zodat mogelijk op deze grond nog een gemeenrechtelijke schadevergoeding kan worden

gevorderd. Verder is dit ook, maar dan onbetwistbaar, het geval met de materiële schade.

In feite is de regeling in de nieuwe wet identiek gebleven en blijft er dus betwisting mogelijk nopens het punt : wat wordt er door de forfaitaire regeling al dan niet vergoed ? Hierover heb ik een persoonlijke mening voorop gesteld.

2) *Algemene principes inzake de verzekering* : de bestaande wetgeving huldigde het principe dat de werkgever verantwoordelijk was voor de gevolgen van het arbeidsongeval. Hij kon dus in principe rechtstreeks aanspreken worden. In dat geval was hij gehouden een borg te stellen bv. door het storten van een kapitaal bij A.S.L.K., door een andere borg of door het vestigen van een hypotheek die voldoende verklaard was door de vrederechter.

De werkgever kon aan deze zekerheidstelling ontsnappen door een verzekering aan te gaan bij een verzekeringsmaatschappij of bij een Gemeenschappelijke verzekeringskas. Er was dus geen verzekeringsverplichting, die fakultatief bleef. Ingeval van verzekering had echter het slachtoffer een rechtstreekse vordering tegen de verzekeringsmaatschappij. Een dergelijke regeling kon aanleiding geven tot ernstige moeilijkheden, wanneer de werkgever niet verzekerd zijnde, zelf insolabel was. In dat geval kon enkel meestal na een lange procedure een vergoeding bekomen worden. Inderdaad kwam het vroeger waarborgfonds waarvan de taak thans is overgenomen door het Fonds voor de arbeidsongevallen, slechts tussen ingeval van *bewezen* insolabiliteit van de werkgever, wat aanleiding gaf tot een lange procedure.

In de nieuwe wet wordt thans de verplichte verzekering ingesteld, zodat de schuldenaar der vergoedingen niet de werkgever doch wel de verzekering wordt. Wie zich niet aansluit bij een verzekering zal automatisch bij het Fonds voor de arbeidsongevallen worden aangesloten, organisme waarop we later zullen terugkomen. Deze amtsshalve aansluiting zal plaats hebben volgens regels en modaliteiten die nog dienen bepaald bij koninklijk besluit, na advies van het beheerscomité van het Fonds. In de nieuwe wet vervangt dus een stelsel van verplichte verzekering het huidige facultatieve stelsel.

3) *Het basisloon - het gemiddeld dagelijks loon : basis van berekening der vergoeding* :

De vergoeding gesteund zijnde op de vermindering of de verdwijning van het arbeidsvermogen en dus de vermindering der economische waarde van het slachtoffer, werd gemeten aan het loon. Zoals vroeger blijft het basisloon als grond voor de berekening der vergoeding. Door basisloon verstaat men het loon verdiend gedurende de 365 dagen die de datum van het ongeval voorafgaan. Deze 365 dagen zijn de referteperiode, ze is een volledige periode wanneer men gans het jaar arbeid heeft verricht volgens de wettelijke of contractuele arbeidstijdregeling van de onderneming. Deze referteperiode kan ook onvolledig zijn, in dat geval past men verschillende regels toe om de berekening van een normaal basisloon te bepalen, vermits deze regels in de nieuwe wet niet worden gewijzigd, verwijzen we naar de bestaande commentaren op dat punt.

Voor de tijdelijke invaliditeit moet men het gemiddeld dagelijks loon berekenen, dat nu zoals vroeger gevonden wordt door de formule :

basisloon : 365.

Wel wordt door de nieuwe wet het begrip loon duidelijk gepreciseerd, hiervoor refereert deze naar het art. 2 van de wet van 12 april 1965 op de berekening van het loon d.w.z. het loon in speciën waarop de werknemer recht

heeft ten laste van zijn werkgever ingevolge zijn dienstverbintenis, het drink- of dienstgeld waarop de werknemer recht heeft op grond van zijn overeenkomst of op grond van de gewoonte, ieder in geld waardeerbaar voordeel waarop de werknemer recht heeft ten laste van de werkgever ingevolge zijn dienstverbintenis bv. een dertiende maand die contractueel is overeengekomen. Bij deze drie elementen voegt de nieuwe wet op de arbeidsongevallen een vierde element bij nl. het verlofgeld. Het begrip «loon» kan tevens bij koninklijk besluit veruimd of beperkt worden na advies van de Nationale Arbeidsraad.

Het forfaitair karakter der regeling komt vooral tot uiting door het verder bepalen van een loonplafond. Dit loonplafond werd geleidelijk in de verschillende vroegere regelingen verhoogd en was in de vroegere regeling bepaald op 200.000 fr. Door de nieuwe wet wordt het loonplafond van 300.000 fr. gebracht, dus het gedeelte van het loon dat de 300.000 fr. overtreft wordt niet in aanmerking genomen voor het bepalen der vergoeding. Het bepalen van een loonplafond is in feite in tegenstrijd met het principe der verantwoordelijkheid die erop gericht is alle schade te vergoeden. Het plafond legt nochtans de noodzaak op het forfaitair karakter der regeling.

Wat de leerjongen en de minderjarigen betreft, mag het basisloon nooit lager liggen dan 60.000 fr., bedrag dat in de vroegere regeling 40.000 fr. bedroeg. Het in acht te nemen loon mag in het algemeen nooit lager liggen dan het loon voor een arbeider met dezelfde beroepsqualificatie als het slachtoffer, zoals is bepaald in de collectieve arbeidsovereenkomsten, die afgesloten werden ingevolge de wet van 5.12.1968 betreffende de collectieve arbeidsovereenkomst en de paritaire comités m.a.w. zo een loon lager ligt, zal het basisloon bepaald worden volgens het loon vermeld in de collectieve arbeidsovereenkomst. De hogervermelde basislonen en cijfers worden gekoppeld aan het indexcijfer der consumptieprijsen volgens een stelsel te bepalen bij koninklijk besluit. De Koning kan ook de hogervermelde bedragen wijzigen na advies van de Nationale Arbeidsraad.

4) De invaliditeit - de consolidatie - de herziening :

a) Algemeenheden inzake de invaliditeit :

Wat betreft de gevolgen van het ongeval nl. de invaliditeit zijn ook door de nieuwe wet geen substantiële wijzigingen tweegebracht, behalve zoals we zullen zien de wedertewerkstelling ingeval van tijdelijke gedeeltelijke invaliditeit. Zoals voorheen kunnen we onderscheiden :

- de tijdelijke invaliditeit
- de blijvende invaliditeit.

Deze tijdelijke invaliditeit kan zoals voorheen geheel of gedeeltelijk zijn evenals de blijvende invaliditeit.

Nochtans dienen we er de nadruk op te leggen dat de tijdelijke en de blijvende invaliditeit zoals voorheen in een verschillende betrekkelijkheid dienen geapprecieerd, inderdaad wordt de tijdelijke invaliditeit geapprecieerd in functie van het eigen beroep dat men uitoefende op het ogenblik van het arbeidsongeval (*beroepscriterium*) terwijl de blijvende invaliditeit in functie staat van de algemene arbeidsmarkt dit is nl. al de beroepen die het slachtoffer normaal kan uitoefenen rekening houdend met zijn opleiding en zijn ontwikkeling, (*economisch criterium*).

Het blijft dus gesteld dat het eigen beroep het criterium is voor het bepalen der tijdelijke invaliditeit, zodat het niet uitgesloten is een loon te verdienen in een ander beroep, waarvoor men geschikt is en toch een vergoeding voor tijdelijke invaliditeit te genieten in het eigen beroep; terwijl de blijvende invaliditeit in functie staat van alle

mogelijke beroepen, zodat ook een kleine invaliditeit vergoed dient te worden, ook al betekent deze kleine invaliditeit geen reële handicap in het eigen beroep. We melden tenslotte dat de wedertewerkstelling ingeval van tijdelijke invaliditeit een nieuwigheid is, die zeer positieve gevolgen kan hebben.

B) De consolidatie :

De gevolgen van een arbeidsongeval verdwijnen na een zekere tijd of worden gestabiliseerd d.i. de consolidatiedatum of de datum waarop men medisch voorziet dat de gevolgen geen evolutie meer zullen vertonen. Deze vaststelling is echter relatief in die zin dat ondanks deze vaststelling de toestand van het slachtoffer nog voor evolutie vatbaar is, dit gedurende een zekere tijd nl. tot 3 jaar na het accoord of het definitieve vonnis. In de nieuwe wet geeft men op dit punt een preciserende nl. dat de datum van het accoord de datum is waarop het accoord door de bevoegde rechtbank wordt gehomologeerd, inderdaad is het duidelijk dat het accoord eerst op die datum volledig en uitvoerbaar is. Anderzijds zal in geval van betwisting over de blijvende invaliditeit eerst een *definitief* vonnis de termijn van drie jaar doen lopen d.i. een vonnis dat in kracht van gewijsde is getreden en waartegen dus geen rechtsmiddelen (verzet of beroep) meer openstaan, ofwel een vonnis dat in laatste aanleg is geveld.

Na deze drie jaar wordt dan de vastgestelde blijvende invaliditeit definitief en is ze niet meer voor wijziging vatbaar. Gedurende deze termijn van drie jaar kan echter de graad der blijvende invaliditeit verhoogd of verlaagd worden naargelang er nog verergering of verbetering in de toestand van het slachtoffer optreedt. Derhalve is het nodig om binnen de drie jaar na het hogervermeld accoord of vonnis een rechtsvordering in te stellen in verband met de herziening der invaliditeit zo het nodig is. In de huidige wetgeving geeft deze bepaling echter aanleiding tot te absolute en dan ook onrechtvaardige gevolgen. Een voorbeeld zal dit verduidelijken nl. het slachtoffer of de verzekering stelden een vordering in tot verhoging of vermindering der invaliditeit vóór het einde van de herzieningstermijn, als tegeneis stelde het slachtoffer of de verzekering op grond van medische rapporten dat integendeel de invaliditeit diende verhoogd of verlaagd, doch na het einde van de termijn van 3 jaar, deze wedereis was dan ook onontvankelijk, gezien de termijn van 3 jaar verstreken was. De nieuwe wet brengt hier een billijke verbetering door te bepalen dat tot het sluiten der debatten een eis tot herziening bij tegenvordering mag worden ingesteld bij eenvoudige besluiten: dus zelfs indien deze tegenvordering gebeurt na het sluiten der debatten der aan gang zijnde procedure.

Onder de algemene regels inzake de invaliditeiten willen we er terloops op wijzen dat bij het bepalen der invaliditeiten of bij expertisen men vooral zal letten :

— op de invaliditeiten in functie van het eigen beroep ingeval van tijdelijke invaliditeit, waar dan hoofdzakelijk medische criteria zullen gelden.

— op de invaliditeit in functie van de algemene arbeidsmarkt ingeval van blijvende invaliditeit, waarbij men naast medische criteria ook zal rekening houden met andere criteria zoals : ouderdom, al of niet verzadiging van de arbeidsmarkt, de beroepsherscholingsmogelijkheden, de graad van ontwikkeling enz.

C. De tijdelijke invaliditeit :

1) De tijdelijke gehele invaliditeit :

Naast het hogervermeld algemeen principe stelt men volgende regels inzake de vergoeding :

— tijdens algehele ongeschiktheid: waar de huidige wet stelt dat de eerste 28 dagen aan 80% van het gemiddeld dagelijks loon worden vergoed en vanaf de 29e dag aan 90%, wordt dit thans vanaf de 1e dag 90%. De nieuwe wet is dus ook op dat punt een nieuwe stap vooruit in de richting van de integrale vergoeding van de gevolgen van het arbeidsongeval. We dienen er hier terloops op te wijzen dat het gemiddeld dagelijks loon wordt bekomen door de volgende deling:

Jaarbasisloon: 365 (waarover later)

Hierbij dienen we ook de aandacht te vestigen op de bepalingen inzake het gewaarborgd weekloon wat betreft de arbeiders en het gewaarborgd maandloon inzake de bedienden, alsmede het feit dat volgens de nieuwe wet voor de dag van het ongeval het reeds verworven loon moet aangevuld worden door een vergoeding tot het normaal dagloon.

Schematisch kunnen we op dat punt de vroegere wet en de nieuwe wet als volgt voorstellen:

Vroegere wet

Arbeiders: Dag van het arbeidsongeval: verdiend loon + vergoeding tot 80%, doch de wet op het arbeids- of bediendencontract primeert hier en in ieder geval moet de werkgever de ganse dag vergoeden.

7 dagen gewaarborgd weekloon: ten laste van de werkgever. Hier moeten we rekening houden met het feit dat het gewaarborgd weekloon enkel verschuldigd is voor de dagen dat er loonverlies is in de onderneming, zodat indien in de bepaalde week een werkloosheidsdag valt, de werkgever voor die dag geen gewaarborgd weekloon verschuldigd is.

Nochtans was dit een gebrek in de wet en ook nadellig, vermits in het stelsel der arbeidsongevallen het slachtoffer recht had op 80% van zijn gemiddeld dagelijks loon. De wetgever heeft dan ook ingegrepen door de wet van 10.12.1962, die bepaald heeft dat voor die dagen de werkgever ook 80% van het gemiddeld dagelijks loon verschuldigd is.

De 21 volgende dagen: 80% van het gemiddeld dagelijks loon ten laste van de verzekering.

Vanaf de 29e dag: 90% van het gemiddeld dagelijks loon.

Bedienden: eerste 30 dagen ten laste van de werkgever en vanaf de 31e dag 90% van het gemiddeld dagelijks loon.

Nieuwe wet:

Arbeiders: Dag van het ongeval: krachtens de wet op de arbeidsongevallen dient het verdiende loon aangevuld door een vergoeding tot een normaal dagloon.

7 dagen gewaarborgd weekloon: ten laste van de werkgever, hier moeten we tevens rekening houden met de hogervermelde opmerkingen wat betreft de oude wet. De werkgever zal nochtans 90% van het gemiddeld dagelijks loon verschuldigd zijn voor de dagen dat er geen loonverlies is.

Vanaf de 8e dag: 90% van het gemiddeld dagelijks loon ten laste van de verzekering.

Bedienden: Gewaarborgd maandloon of 30 dagen ten laste van de werkgever. Vanaf de 31e dag 90% van het gemiddeld dagelijks loon ten laste van de verzekering.

2) De tijdelijke gedeeltelijke invaliditeit:

De invaliditeit wordt gedeeltelijk wanneer het slachtoffer bekwaam wordt geacht het werk gedeeltelijk te

hernemen bv. aan 50%. Krachtens de vroegere wetgeving had het slachtoffer recht op een vergoeding gelijk aan het verschil tussen het loon dat het vroeger verdiende en het loon dat het thans met zijn gedeeltelijke ongeschiktheid nog kan verdienen, (alles in functie van het uitgeoefend beroep). In de praktijk werden meestal deze slachtoffers niet tewerk gesteld met hun gedeeltelijke tijdelijke invaliditeit en ontvangen ze: een vergoeding gelijk aan de graad van hun tijdelijke invaliditeit bv. basisloon x 40%. Voor het overige konden ze ten laste zijn van de ziekte of invaliditeit of de werkloosheid, naargelang ze meer of minder dan 66% werkonbekwaam waren.

De nieuwe wetgeving heeft op dit punt een verbetering willen brengen door de wedertewerkstelling zoveel mogelijk te willen bevorderen en wel volgens de volgende procedure:

— de geneesheer van de verzekering stelt aan de arbeidsgeneesheer voor de wedertewerkstelling te onderzoeken van het slachtoffer in zijn beroep of in een ander passend beroep voor het slachtoffer. De arbeidsgeneesheer onderzoekt en kan:

— ofwel weigeren;

— ofwel aan de werkgever voorstellen het slachtoffer tewerk te stellen in zijn eigen beroep of in een ander beroep in de voorwaarden door de arbeidsgeneesheer te bepalen;

— er kan ook een behandeling tot wederaanpassing worden ingesteld.

— de werkgever kan weigeren of aanvaarden, terwijl ook het slachtoffer kan weigeren of aanvaarden. In deze verschillende gevallen onderzoeken we de vergoeding hierna.

— in de procedure is ook de mogelijkheid voorzien dat het slachtoffer het advies inwint nopens het voorstel tot wedertewerkstelling, hetzij van het veiligheidscomité in de onderneming, of bij ontstentenis van een paritair samengesteld comité van de interbedrijfsgeneeskundige dienst waarbij zijn werkgever is aangesloten. De details dezer procedure dienen nog bij koninklijk besluit vastgesteld.

We onderzoeken nu de verschillende mogelijkheden op het plan der vergoeding krachtens de nieuwe wet:

— het slachtoffer aanvaardt de wedertewerkstelling: het slachtoffer ontvangt een vergoeding gelijk aan het verschil tussen zijn vroeger verdiend loon en het loon dat hij thans kan verdienen. Het spreekt vanzelf dat zo het huidig loon gelijk is aan het vroeger loon er geen vergoeding meer verschuldigd is.

— het slachtoffer wordt niet wedertewerkgesteld doch aanvaardt een behandeling voor werkaanpassing: het slachtoffer ontvangt een vergoeding voorzien voor een tijdelijke gehele invaliditeit.

— de werkgever stelt het slachtoffer ondanks het voorstel niet weder tewerk of er wordt geen voorstel tot wederaanpassing gedaan: het slachtoffer ontvangt een vergoeding voorzien voor een tijdelijke gehele invaliditeit.

— het slachtoffer weigert om geldige reden een wedertewerkstelling of een behandeling tot wederaanpassing: het slachtoffer ontvangt verder een vergoeding voor een tijdelijke gehele arbeidsongeschiktheid.

— het slachtoffer weigert zonder geldige reden de wedertewerkstelling of verlaat dit werk zonder geldige reden — idem wat betreft de behandeling tot wederaanpassing — het slachtoffer ontvangt een vergoeding gelijk aan de graad der arbeidsongeschiktheid of gemiddeld dagloon x bv. 40%.

— gedurende de procedure tot wedertewerkstelling zoals hoger beschreven: recht op een vergoeding voorzien voor een tijdelijke gehele arbeidsongeschiktheid.

Deze bepalingen kunnen de wedertewerkstelling bevorderen en doen bepaalde onbillijke gevolgen teniet zo de werkgever weigert het slachtoffer tewerk te stellen en stelt in feite dezelfde bepalingen zoals deze zijn voorzien in de wetgeving op de beroepsziekten.

D) De blijvende invaliditeit :

Wanneer medisch vermoed wordt dat de ongeschiktheid die het gevolg is van het ongeval niet meer voor evolutie vatbaar is wordt bij accoord of ingeval van betwisting bij vonnis de graad van blijvende ongeschiktheid vastgesteld. Gezien het hier slechts een vermoeden geldt, heeft de wetgever een herzieningstermijn opengelaten zoals hoger beschreven, gedurende dewelke deze graad van blijvende invaliditeit nog vatbaar is voor herziening. Voor het bepalen van de graad der blijvende invaliditeit dient men ook rekening te houden met de hoger geformuleerde opmerkingen.

Door de nieuwe wet is er geen enkele wijziging gebracht aan de vergoeding der blijvende invaliditeit nl. :

— basisloon x % invaliditeit;

— basisloon x maximum 150 %, zo de hulp van een derde persoon nodig is.

Na de herzieningstermijn worden zoals vroeger de vergoedingen in blijvende renten omgezet. De omzetting in kapitaal blijft zoals vroeger geregeld nl. :

— de rechter kan op het einde van de herzieningstermijn (vermits dan het kapitaal wordt vastgelegd) op verzoek van het slachtoffer, de echtgenoot of bloedverwanten in opgaande linie 1/3 van het kapitaal toestaan wegens ernstige redenen te appreciëren door de rechter.

De rechter zal daarbij enerzijds rekening houden met de ernst en de werkelijkheid der ingeroepen redenen en anderzijds uitgaan van de overweging dat de vergoedingen inzake arbeidsongevallen op de eerste plaats dienen om de gevolgen van het ongeval te regelen en ook rekening houdend met de belangrijkheid die ze bezitten in het gehele inkomen van het slachtoffer. Het spreekt vanzelf dat ingeval 1/3 van het kapitaal wordt toegestaan bij vonnis de verdere rente in dezelfde mate wordt verminderd.

Er dient nochtans op gewezen dat de nieuwe wet thans duidelijk bepaalt dat 1/3 van het kapitaal steeds kan worden aangevraagd, zelfs al werd het kapitaal reeds gevestigd. Ze stelt een einde aan een aarzeling in de rechtsleer die stelde dat de aanvraag diende te geschieden vóór een kapitaal was gevestigd.

— Wanneer na het verstrijken van de herzieningstermijn de rente werd berekend in functie van een blijvende ongeschiktheid van minder dan 10 % wordt de waarde der lijfrente geheel in kapitaal uitbetaald binnen de maand na het verstrijken van de herzieningstermijn. Dit gebeurt zoals vroeger automatisch zonder aanvraag.

— Het past nog te wijzen op het feit dat zo na het verstrijken van de herzieningstermijn een verergering van de toestand van het slachtoffer nog bewezen wordt en de invaliditeit meer dan 20 % bedroeg, deze vergoeding voor het verschil ten laste valt aan het Fonds voor de arbeidsongevallen m.a.w. wat ten laste is der verzekering bij het einde van de herzieningstermijn blijft ten laste der verzekering, een eventuele verergering na het einde van de herzieningstermijn valt ten laste van het Fonds. Deze bepaling is volledig nieuw.

E) Het dodelijk arbeidsongeval :

Het betreft hier het ongeval dat ofwel op het ogenblik van het ongeval of later de dood van het slachtoffer veroorzaakt. Aan de rechthebbenden die in bepaalde

orde van voorkeur aan bod komen wordt er een rente of een tijdelijke vergoeding uitgekeerd en begrafeniskosten. Op dit punt past het enkel de wettelijke nieuwigheden aan te stippen door de nieuwe wet ingevoerd.

1) Wat betreft de vergoeding der begrafeniskosten :

deze worden zoals vroeger uitgekeerd aan hen die in feite deze kosten dragen. Nochtans is regeling wat het bedrag betreft nu als volgt: gemiddeld dagelijks loon $\times$ 30, zonder dat de vergoeding minder mag zijn dan de vergoeding inzake ziekte en invaliditeit. De regeling inzake ziekte en invaliditeit is op dit ogenblik als volgt: de Koning heeft de vergoeding bepaald op 6.000 fr.; dat cijfer mag echter nooit lager zijn dan 30 x het maximum der dagelijkse vergoeding voor primaire ongeschiktheid. Op dit punt moeten we ook aanstippen dat de verzekeraar de kosten ten laste heeft, veroorzaakt door de overbrenging van het slachtoffer van de plaats van het ongeval naar de plaats der begrafenis.

2) De renten :

a) *de overlevende echtgenote* : zoals vroeger ontvangt de echtgenote als blijvende rente 30% van het basisloon. Nochtans is er een verbreding van het toepassingsgebied. Inderdaad in de vroegere wetgeving diende de overlevende echtgenote op het ogenblik van het ongeval niet uit de echt gescheiden te zijn noch gescheiden van tafel en bed.

Thans zal ook de overlevende echtgenote die niet uit de echt gescheiden is noch gescheiden van tafel en bed op het ogenblik van het overlijden van het slachtoffer de renten kunnen genieten echter onder volgende voorwaarden :

— het afgesloten huwelijk moet minsten 1 jaar vóór het overlijden van het slachtoffer plaats hebben gevonden.

— er moet minstens één kind uit het huwelijk geboren zijn of een der echtgenoten moet minstens een kind ten laste hebben waarvoor men kinderbijslagen ontvangt.

Zelfs kan in de nieuwe wetgeving de overlevende echtgenoot die uit de echt gescheiden is of gescheiden van tafel en bed recht hebben op een lijfrente, zo hij een wettelijk of conventioneel onderhoudsgeld genoot ten laste van het overleden slachtoffer. Er is dan echter wel deze beperking dat in dit geval de rente nooit hoger kan zijn dan het bedrag van het onderhoudsgeld.

b) *de kinderen* : de vergoeding blijft dezelfde in de nieuwe wetgeving. De rente aan de kinderen is steeds een tijdelijke rente geweest, in de vroegere wetgeving tot 18 jaar. In de nieuwe wetgeving hebben de kinderen recht op de rente zolang ze gezinsvergoedingen genieten, dus eventueel ook nog na 18 jaar, wanneer ze bv. scholen volgen.

Wat de natuurlijke kinderen betreft dient opgemerkt dat in de vroegere wetgeving de erkenning moest gebeuren vóór het ongeval, in de nieuwe wet is het echter voldoende dat de erkenning gebeurt vóór het overlijden van het slachtoffer.

Wat de geadopteerden betreft wordt het regime aangepast aan de nieuwe bepalingen inzake adoptie.

Verder blijven de overige bepalingen identiek.

c) *de andere rechthebbenden* : in de vroegere wetgeving worden als verdere rechthebbenden aangestipt die in een bepaalde volgorde rechten kunnen doen gelden en dan ook geheel of gedeeltelijk hun rechten kunnen verliezen t.o.v. voorkeurrechthebbenden :

— de ouders van het slachtoffer : rente voor het leven.

— de grootouders van het slachtoffer : rente voor het leven.

— de kleinkinderen tot 18 jaar.

— de broers en zusters tot 18 jaar.

De essentiële wijzigingen in de nieuwe wetgeving op dit punt zijn :

— de moeder van een natuurlijk kind, niet erkend, dat echter bij haar inwoonde, kan een rente genieten gelijk aan 20% van het basisloon

— kinderen, kleinkinderen, broers en zusters kunnen de rente genieten zolang ze gerechtigd zijn in kinderbijslagen en minstens tot 18 jaar.

Voor het overige blijven de percentages der renten, de maximumpercentages en het feit dat kleinkinderen per staak in rechte treden, gehandhaafd.

C. De geneeskundige verzorging.

Het slachtoffer heeft recht op geneeskundige, pharmaceutische en verplegingszorgen gedurende de ganse duur van de herzieningstermijn zoals hoger bepaald.

Daarbij kunnen prothesen of orthopedische toestellen als noodzakelijk worden erkend en zijn dan ten laste van de verzekeraar tot de datum der homologatie, van het accoord inzake de blijvende invaliditeit.

Een bijkomende vergoeding is bestemd voor onderhoud en vernieuwing der toestellen en dient bij overeenkomst of vonnis vastgelegd en berekend op een bij koninklijk besluit bepaalde wijze. Dit bedrag wordt binnen de maand der homologatie van het accoord of vonnis gestort aan het fonds voor arbeidsongevallen, dat dan verder instaat voor de vernieuwing en het onderhoud dezer toestellen. Dit laatste is een wijziging van de bestaande toestand, waar het overblijvende saldo bij het einde van de herzieningstermijn wordt gestort aan het slachtoffer.

In principe is de keuze van geneesheer, apotheker of verpleger of van geneeskundige, pharmaceutische of verplegingsinstelling vrij, behalve wanneer aan volgende voorwaarden is voldaan :

— de werkgever of zijn verzekeraar heeft, onder voorwaarden te bepalen door de Koning, een eigen geneeskundige, pharmaceutische of verplegingsdienst opgericht.

— de dienst moet erkend zijn onder de voorwaarden te bepalen door de Koning. Deze toelating kan steeds ingetrokken worden eveneens onder de voorwaarden door de Koning te bepalen.

— de werkgever of de verzekeraar moet minstens 3 geneesheren aanduiden tot wie de getroffen zich kan wenden.

— zo het een dienst is die ingericht wordt door de verzekeraar moet de werkgever het personeel hierover behoorlijk inlichten.

— de dienst en de geneesheren zijn vermeld in het arbeidsreglement of zo het zeelieden zijn op de monsterrol.

— het veiligheidscomité moet geraadpleegd worden in de voorwaarden bepaald door de Koning en het Algemeen reglement voor de arbeidsbescherming. Deze laatste voorwaarde werd in de wet uitdrukkelijk bijgevoegd, omdat men van werknemerszijde, enerzijds het nut en de degelijkheid erkennende van eigen diensten, toch anderzijds de waarborg wilde hebben dat de personeelsvertegenwoordigers hierover werden geraadpleegd.

Er wordt uitdrukkelijk bepaald dat zo wegens dringende noodzaak het slachtoffer in een andere instelling werd gebracht, men kan eisen dat het slachtoffer naar de verplichte dienst wordt overgebracht. Ingeval van verplichte instelling en ook in het laatste geval zijn al de kosten ten laste van de verzekeraar.

Er valt tevens nog aan te stippen dat de werkgever of zijn verzekeraar buiten de hogervermelde verplichte diensten tenminste 3 geneesheren moet aanwijzen, die ermede zijn belast om de behandeling voort te zetten eventueel voorgeschreven door de instelling en ze hebben ook de controle over de verdere arbeidsongeschiktheid. Deze ge-

neesheren zijn permanent aangeduid binnen een gebied door de Koning te bepalen of zijn toevallig aangeduid wanneer het slachtoffer zijn verblijfplaats heeft buiten dit gebied.

Het Comité voor veiligheid en gezondheid of bij gebrek de syndicale afvaardiging zal die geneesheren aanduiden in de volgende gevallen :

— de werkgever of de verzekeraar duiden zelf geen geneesheren aan.

— de werkgever of verzekeraar hebben geneesheren aangeduid buiten de streek waar het slachtoffer zijn verblijfplaats heeft met het oog op zijn volledig herstel.

Ingeval er nu vrije keuze is, worden de kosten vergoed volgens een tarief door de Koning te bepalen.

Indien nu het slachtoffer geen vrije keus heeft dan mag hij een geneesheer aanduiden die toezicht houdt op de behandeling, terwijl in het andere geval de verzekeraar een geneesheer mag aanduiden die de controle uitoefent.

De controlerende geneesheer mag het slachtoffer vrij bezoeken, mits op voorhand de behandelende geneesheer te verwittigen. De honoraria van de geneesheer aange-steld door het slachtoffer of zijn rechthebbenden zijn voor 90% ten laste van de verzekeraar, volgens een tarief te bepalen door de Koning. Ook zal de Koning de tarief bepalen en de voorwaarden der reiskosten van de getroffen-nen, de echtgenote, kinderen en de ouders die een be-zoekrecht hebben.

Over het algemeen blijven de bepalingen op dit punt identiek, doch de tussenkomst van het Comité voor veilig-hed wordt uitdrukkelijk gesteld.

D. De betalingen - de voorrechten - overdracht en beslag :

1) *de begrafeniskosten* ingeval van dodelijk arbeidson-geval, deze worden binnen de maand na het overlijden uitbetaald aan de persoon die deze kosten droeg.

2) *medische, pharmaceutische, heilkundige en verple-gingskosten* : worden betaald aan deze die de kosten droeg.

3) *de tijdelijke vergoedingen* : worden betaald op de-zelfde tijdstippen als het loon.

de blijvende vergoedingen : zijn trimestrieel betaalbaar.

4) *de interesten* : een nieuwheid in de wet is dat de vergoedingen van rechtswege interest opbrengen vanaf het ogenblik waarop ze eisbaar zijn, dit is trouwens thans reeds het geval met de lonen op grond van de wet op de bescherming van het loon.

5) zoals vroeger blijven de vergoedingen onderworpen aan de *inhoudingen van de maatschappelijke zekerheid*. Er is een uitzondering nl. het gedeelte der vergoedingen boven de 100% eventueel toegekend in de gevallen waar de hulp van een derde persoon aan het slachtoffer nood-zakelijk is, dit gedeelte is niet onderworpen aan inhou-dingen voor de R.M.Z.

6) *de gehuwde vrouw* : kan beschikken over de vergoe-dingen wat ook het huwelijksstelsel is. Deze beschikking is opgenomen volgens dezelfde modaliteiten bepaald in de wet op de arbeidsovereenkomsten wat betreft het loon.

7) *de minderjarige* : de aan de minderjarige verschul-digde vergoedingen of renten kunnen hem geldig worden uitbetaald, behoudens verzet vanwege vader, moeder of voogd.

8) *betwisting door de rechthebbende van de renten of vergoedingen* : in dat geval kan de rechter beslissen dat ze worden uitgekeerd aan de echtgenoot, die zich hierover beklaagt.

9) *vordering van een derde* : dit kan gebeuren zo de rechthebbende de overlevende echtgenoot is of uit de echt of van tafel en bed gescheiden is nl. een vordering om

bepaalde renten te storten aan personen of instellingen aan wie de bewaring der kinderen is toevertrouwd.

10) *voorrechten*: de wet bevestigt het voorrecht van het art. 19, al. 4 bis van de wet op de voorrechten en hypotheeken ten voordele van het slachtoffer of zijn rechthebbenden. Ook wordt een voorrecht toegekend aan de verzekeraar voor de betalingen die hij deed gedurende de schorsing van het verzekeringscontact.

11) *overdracht en beslag*: er is geen bepaling voorzien in de wet op de arbeidsongevallen, ook niet in de nieuwe wet. Derhalve dient het art. 1409 en 1410 van het G.W. zoals gewijzigd door het art. 9 van de wet van 12 mei 1971, terzake toegepast.

E. De burgerlijke aansprakelijkheid:

Het is een algemeen beginsel dat de forfaitaire vergoedingen worden geacht al de lichamelijke schade te dekken voortkomende van het arbeidsongeval althans t.o.v. de werkgevers en de andere werkmakkers, behalve in bepaalde gevallen, alsmede dat het slachtoffer van een arbeidsongeval waarvoor een derde (niet werkgever of werkmaker) aansprakelijk is, zich kan richten tot deze derde om niet een forfaitaire doch wel een integrale schadevergoeding te bekomen. Hier heeft het slachtoffer de keuze:

— ofwel zich richten tot de verzekeraar en de forfaitaire regeling opvorderen, in welk geval zich dan de verzekeraar bij subrogatie kan richten tegen de derde om de terugbetaling te bekomen van de forfaitaire vergoedingen die hij heeft moeten uitbetalen.

— ofwel richt het slachtoffer zich rechtstreeks tot de derde om een integrale vergoeding te bekomen op grond der algemene beginselen inzake de burgerlijke aansprakelijkheid. In dat geval is echter wel gesteld dat de verzekeraar niet verantwoordelijk blijft voor de uit te betalen forfaitaire vergoedingen in de mate dat de derde niet of slechts gedeeltelijk aansprakelijk werd gesteld, of in de mate dat er gehele of gedeeltelijke insolventie is van de derde. Er is dus geen cumul der beide vergoedingen.

— Tegen de werkgever is verhaal mogelijk zo deze het ongeval *opzettelijk* heeft veroorzaakt of een ongeval opzettelijk heeft veroorzaakt dat een arbeidsongeval tot gevolg heeft. Er is kwaad opzet zo men het ongeval en zijn gevolgen uitdrukkelijk en kwaadwillig heeft gewild;

— tegen de werkgever wat betreft de materiële schade. Inderdaad vergoedt de wetgeving op de arbeidsongevallen slechts de schade aan de persoon, zodat eventuele materiële schade niet wordt vergoed. Deze kan men dan eventueel opvorderen t.o.v. de werkgever of een eventueel verantwoordelijke derde, maar met de gemeenrechtelijke bewijslast inzake de fout;

— tegen de lasthebbers of aangestelden van de werkgever die het ongeval opzettelijk veroorzaakten, ook volgens de hogervermelde principes;

— tegen de derden, die dus noch werkgever, lasthebber of aangestelden zijn;

— tegen de werkgever, lasthebber of aangestelden bij ongevallen op de weg van en naar het werk.

Het spreekt vanzelf, zoals trouwens reeds terloops is aangestipt, dat ingeval men een vordering stelt op grond der gemeenrechtelijke aansprakelijkheid het slachtoffer de bewijslast heeft

— van de fout in hoofde van de derde

— van de schade

— van het oorzakelijk verband tussen de fout en de schade. (toepassing art. 1382 van het B.W.).

Het is vanzelfsprekend dat het slachtoffer van een arbeidsongeval geen vergoedingen kan opvorderen:

— zo het zelf opzettelijk de oorzaak is van het arbeidsongeval,

— zo een rechthebbende zelf opzettelijk het arbeidsongeval heeft veroorzaakt.

F. De verzekering inzake arbeidsongevallen:

Zoals vroeger blijft ook in de nieuwe wet het risico der arbeidsongevallen buiten het toepassingsgebied der rijksmaatschappelijke zekerheid en dus buiten het eenheidsorganisme dat voor de uitbetalingen zou moeten instaan. Men blijft integendeel het stelsel der vrije verzekering en het pluralisme der verzekeringsinstellingen huldigen. Er is nochtans een essentieel verschil met de vorige wetgeving. Inderdaad tot hertoe was de verzekering tegen arbeidsongevallen facultatief in die zin dat zo de werkgever geen verzekeringscontract had afgesloten voor dit beroepsrisico hij persoonlijk verantwoordelijk was voor de gevolgen van het arbeidsongeval. In dat geval voorzag de vorige wet dat ingeval van bewezen insolventie van de werkgever het Fonds voor de arbeidsongevallen moest tussenkomen voor de vergoeding. Was ook in het stelsel van de vorige wet de verzekering tegen arbeidsongevallen vrij algemeen, toch bleef er nog een klein percentage over van niet-verzekering, gevallen die dan aanleiding konden geven tot een zeer lange procedure in het nadeel der slachtoffers van arbeidsongevallen. Het nieuwe op dit punt in de nieuwe wet, is dat de verplichting wordt ingevoerd een verzekering aan te gaan, hetzij:

— bij een daartoe gemachtigde verzekeringsmaatschappij tegen vaste premie

— bij een gemachtigde gemeenschappelijke verzekeringskas (gewoonlijk opgericht voor een bepaalde sector).

Ingeval men aan deze verplichting niet voldoet wordt de werkgever *ambtshalve* aangesloten bij het Fonds voor de arbeidsongevallen, volgens regels die op dit ogenblik nog door de Koning dienen bepaald na advies van het beheerscomité van het Fonds voor de arbeidsongevallen.

Derhalve hebben de slachtoffers nu steeds een rechtstreekse vordering t.o.v. de verzekeringsinstelling.

Het rentekapitaal dient gevestigd bij de Algemene Spaaren Lijfrentekas of bij een daartoe gemachtigde instelling o.a. het Fonds voor de arbeidsongevallen in de volgende gevallen:

— overlijden van het slachtoffer binnen de maand na de homologatie van het accordé van de beslissing.

— ingeval van blijvende arbeidsonbekwaamheid: binnen de maand na het verstrijken van de herzieningstermijn.

Volgen dan nog enkele bepalingen inzake:

— het vestigen van het kapitaal.

— inzake de reservefondsen en de waarborgsommen.

— inzake het verlenen en intrekken van machtigingen aan de verzekeringsinstellingen.

— inzake de rechtspersoonlijkheid der gemeenschappelijke verzekeringskassen en de mogelijkheid om in haar statuten te bepalen dat tot maximum 6 maanden volgende op de dag van het begin der arbeidsongeschiktheid de vergoedingen rechtstreeks door de werkgever aan de slachtoffers worden betaald onder waarborg der gemeenschappelijke kas.

— geen vervalbeting der verzekering mag worden ingeroepen tegen de personen die rechten op vergoeding kunnen laten gelden.

— nopens de mogelijkheid van verbreking der contracten door de verzekerde.

G. Het Fonds voor de arbeidsongevallen:

Het Fonds voor de arbeidsongevallen werd niet ingesteld door de nieuwe wet, maar bestond reeds vroeger, het werd nl. ingesteld door het koninklijk besluit n° 66 van 10.11.1967. Het had nl. reeds de bevoegdheden overgenomen van de oude « Voorzorgs- en hulpkas ten voor-

dele der slachtoffers van arbeidsongevallen » waarvan de taak oorspronkelijk was : bijstand te verlenen aan slachtoffers van arbeidsongevallen die hulp-behoevend waren, later werd het een organisme dat wettelijk voorziene aanvullende vergoedingen uitkeerde aan verschillende categorieën van slachtoffers met een blijvende invaliditeit en hun rechthebbenden. De staat van behoefte wordt hierbij geleidelijk afgeschaft en wordt heden nog slechts vereist voor invaliditeiten van minder dan 10%. Bij hogervermeld koninklijk besluit werd de benaming van het organisme belast met die taak omgezet in : « Fonds voor de arbeidsongevallen ». De taak van dit Fonds zal zich verder in rechte en in feite uitbreiden nl. :

— het zal de vergoedingen betalen wanneer de werkgever, die in de huidige wetgeving persoonlijk aansprakelijk is bij gebrek aan verzekering, insolvent is.

— het zal de indexerings doorvoeren van de renten en vergoedingen ingesteld door de interprofessionele collectieve overeenkomst van 23.1.1969. Het Fonds wordt hiertoe gespijsd door een enige dotatie van 90 miljoen van de verzekeringsmaatschappijen en uit eigen middelen.

Door de nieuwe wet op de arbeidsongevallen wordt de taak van het Fonds voor de arbeidsongevallen, die een instelling is met rechtspersoonlijkheid, merkbaar uitgebreid :

a) het wordt de enige verzekeringsinstelling voor het uitkeren der vergoedingen bij arbeidsongeval overkomen aan zeelieden.

b) het vergoeden der arbeidsongevallen voortspruitend uit de « bijzondere risico's » ingevolge de werking van ontplofbare, ontvlambare, bijtende of giftige stoffen, alsook arbeidsongevallen overkomen bij het laden, het lossen, het vervoer, het opslaan of behandelen van oorlogstuigen of ingevolge ontploffingen veroorzaakt door deze tuigen.

c) het treedt op als fakultatieve verzekeraar zo de werkgever zelf geen verzekering heeft afgesloten of wanneer de verzekeraar in gebreke blijft.

d) het keert de renten uit aan de zeelieden of hun rechthebbenden, die op dit ogenblik renten genieten ten laste van de staat.

e) het aandeel der kosten terugbetalen dat ten laste valt van België in het vervoer naar de begraafplaats van een ingevolge een arbeidsongeval overleden seizoenarbeider, overeenkomstig de bepalingen der Europese economische gemeenschap.

f) instaan voor het onderhoud en de vernieuwing der protheseapparaten en orthopedische toestellen, onder de voorwaarden door de Koning te bepalen.

g) bijlagen uit te betalen aan sommige categorieën van getroffen en hun rechthebbenden (behoorde reeds tot de taak).

h) sociale bijstand verlenen aan getroffen en hun rechthebbenden (behoorde reeds tot de taak).

i) controle uitoefenen op de wets- en reglementsbepalingen inzake arbeidsongevallen, wanneer deze taak aan het Fonds wordt opgedragen.

j) de vergoedingen verlenen die ingevolge tijdelijke verergering van de blijvende invaliditeit na het einde van de herzieningstermijn optreden.

Dit laatste biedt dan ook een gunstige regeling voor de ernstige gevallen, die soms nog verergeren na het einde van de herzieningstermijn.

De nieuwe wet heeft de oorspronkelijk beperkte taak van het Fonds omgezet in een veelvuldige en belangrijke taak.

Het is tevens zo dat ingeval de werkgever of de verzekeraar in gebreke blijft, het Fonds een rechtsvordering heeft tegen de werkgever of de verzekeraar voor hetgeen het zelf heeft moeten uitbetalen. Deze subrogatie in de rechten, voorrechten en vorderingen van het slachtoffer of hun rechthebbenden geldt zowel t.o.v. de werkgever, de verzekeraar als een derde.

Volgt dan nog de aanduiding van de verschillende inkomstenbronnen van het Fonds.

H. De procedure :

De voornaamste wijzigingen op dit punt zijn het gevolg van het inrichten der arbeidsgerechten en het instellen van een nieuw gerechtelijk wetboek. De tussenkomst van de rechtbank is gesteld op een driedubbel plan nl. :

1) *de aangifte van het arbeidsongeval* : ieder arbeidsongeval dat de dood of een invaliditeit kan meebrengen dient aangegeven binnen de 10 dagen na de datum van het ongeval ter griffie van de arbeidsrechtbank en bij de verzekering. Alleen bij twijfel nopens de toepasselijkheid der wet op de arbeidsongevallen zal de verzekeraar het bundel overmaken aan de bevoegde arbeidsinspecteur, die een onderzoek doet en hiervan een Proces-verbaal opmaakt waarvan een copie wordt overgemaakt aan de griffie der arbeidsrechtbank, aan de verzekeraar en de getroffen.

De vraag kan gesteld worden : bij welke rechtbank het arbeidsongeval dient aangegeven ? Hier is een essentiële doch zeer nuttige wijziging, inderdaad waar vroeger de rechter van de plaats van het ongeval bevoegd was en dus ook de griffie van het vrederecht van de plaats van het ongeval, is thans de rechter bevoegd van de plaats waar het slachtoffer van het arbeidsongeval zijn domicilie heeft, derhalve dient het ongeval aangegeven ter griffie van de arbeidsrechtbank bevoegd voor het domicilie van het slachtoffer. Het is de werkgever of zijn aangestelde die het arbeidsongeval moet aangeven, alhoewel ook de getroffen of zijn rechthebbenden het ongeval kunnen aangeven.

Wanneer nu de verzekeraar twijfelt nopens de toepasselijkheid der wet op de arbeidsongevallen en de hogervermelde procedure toepast ofwel weigert het ongeval als arbeidsongeval ten laste te nemen, moet de verzekeraar ook binnen de twee weken van de aangifte van het ongeval de verzekeringsinstelling verwittigen waarbij het slachtoffer is aangesloten in het raam der verplichte ziekte- en invaliditeitsverzekering.

Deze instelling is dan gehouden vanaf de 1e dag der arbeidsongeschiktheid tussen te komen en kan geen laat-tijdsheid inroepen, zelfs indien de verzekeraar nalaat de beschreven formaliteit te vervullen. De instelling « ziekte en invaliditeit » zal dan onmiddellijk beginnen te betalen vanaf de 1e dag der arbeidsongeschiktheid, die echter, zo later de wet op de arbeidsongevallen dient toegepast, de uitbetaalde voorschotten kan verhalen op de verzekeraar.

Ook in geval van wijziging van de invaliditeitsgraad dient binnen de 3 dagen het organisme ziekte- en invaliditeit van de wijziging verwittigd. De verplichting ook de verzekeringsinstelling in het kader der ziekte en invaliditeit te verwittigen, stelt een einde aan de moeilijkheden meestal in het nadeel van het slachtoffer, vermits deze meestal zijn verzekeringsinstelling ziekte en invaliditeit slechts laat-tijds kon verwittigen ingeval de verzekeraar niet tussenkwam, met als gevolg dat de verzekeringsinstelling ziekte en invaliditeit nooit kon vergoeden vanaf de 1e dag der arbeidsongeschiktheid.

2) *De homologatie der accoorden inzake arbeidsongeval* :

Wanneer verzekeraar en slachtoffer een accord sluiten nopens het arbeidsongeval is het accord in se niet uitvoerbaar. Inderdaad de wet inzake arbeidsongevallen, die een wet van openbare orde is, staat onder toezicht van de rechter, die het accord met zijn handteken moet bekrachtigen. Daarbij gaat de rechter na of alle wettelijke bepalingen werden nageleefd. Derhalve dient het accord op straffe van nietigheid gemotiveerd te zijn en het volgende te vermelden : het basisloon — de aard der letsels — de graad der arbeidsongeschiktheid — de datum der

consolidatie. Alle nuttige gegevens in dit verband dienen aan de rechtbank voorgelegd. Eerst wanneer de rechter heeft vastgesteld dat alles overeenkomstig de wet is geschied zal hij het accoord homologeren door zijn handteken, dat dan onder vorm van proces-verbaal in uitvoerbare vorm wordt uitgevaardigd.

De homologerende rechter is de arbeidsrechtbank van de plaats van het domicilie van het slachtoffer. Ik meen dat deze gehomologeerde accoorden geen vonnissen zijn, vermits de wet zelfs spreekt over overeenkomsten, terwijl anderzijds ingeval de rechter vaststelt dat de wet niet werd nageleefd en de verzekeraar bv. het accoord niet wil wijzigen, in dat geval de rechter eenvoudig de homologatie weigert, wat dan de partijen verplicht de zaak onder de gewone vorm voor de rechtbank te brengen, die dan zal vonnissen.

Ingeval van homologatie kunnen we hoogstens spreken van uitvoerbare processen-verbaal en niet van vonnissen.

3) Procedure ingeval van betwisting :

a) de bevoegde rechtbank is de arbeidsrechtbank van het domicilie van het slachtoffer. Dit heeft zijn voordeel t.o.v. de vroegere regeling, die soms lange verplaatsingen in hoofde van het slachtoffer eiste bv. ingeval van expertise.

b) de betwisting wordt voor de bevoegde arbeidsrechtbank ingeleid bij dagvaarding. Waar het gerechtelijk wetboek oorspronkelijk voorzag dat er in die zaken voor elk debat een voorafgaandelijke verplichte verzoening diende plaats te hebben (art. 734 G.W.) is deze verplichting sinds 26 mei 1971 afgeschaft door het art. 6 van de wet van 12 mei 1971 tot wijziging van de wet van 10.10.1967 houdende het gerechtelijk wetboek. De kosten van het geding vallen steeds ten laste van de verzekeraar, behalve ingeval van tergend en roekeloos geding.

De rechtbank kan steeds wanneer het proces te lang aansleept of dreigt lang aan te slepen een provisionele vergoeding toestaan, dat zal dan gewoonlijk gebeuren binnen het kader van wat niet betwist wordt.

c) de verjaring is 3 jaar en loopt vanaf de datum van het ongeval. De herzieningstermijn van 3 jaar loopt ofwel vanaf de datum van de homologatie van het accoord zo er geen betwisting is of vanaf de datum van het definitieve vonnis nl. het vonnis dat ofwel in kracht van gewijsde is getreden zo er geen beroep is of vanaf het arrest in beroep, zo er beroep is tussengekomen.

Ook de opvordering van onverschuldigde betalingen verjaart na 3 jaar, behalve wanneer ze bedrieglijk bekomen werden, want dan geldt de vijfjarige verjaringstermijn.

1. Een bijzondere regeling voor de zeelieden :

In de basiswet zijn thans enkele specifieke bepalingen opgenomen die betrekking hebben op de zeelieden en op de bijzondere risico's. Voornamelijk dient hier wat de zeelieden betreft aangestipt dat de reders verplicht worden een arbeidsongevallenverzekering aan te gaan bij het Fonds voor arbeidsongevallen ; ze hebben dus niet de keuze een arbeidsongevallenverzekering aan te gaan bij een andere verzekeringsmaatschappij.

In verband met de risico's verwijzen we eveneens naar de bevoegdheid van het Fonds voor de arbeidsongevallen op dat punt (hoofdstuk G).

J. Toezicht en strafbepalingen :

1) Het toezicht :

— naast de algemene plichten terzake van de officieren der gerechtelijke politie, houden ambtenaren door de Koning aan te wijzen toezicht op de toepassing der wet en haar uitvoeringsbesluiten.

— bevoegdheden : binnengaan zonder verwittiging in alle inrichtingen, lokalen en werkplaatsen bij dag en nacht.

Bewoonde lokalen mogen echter slechts betreden worden na machtiging door de rechter van de politierechtbank. Ook controle en onderzoek van boeken en documenten en ook de nodige aanplakkingen doen verrichten, ook afschrift nemen van boeken en documenten. Deze beambten hebben bovendien het recht aan elke overtreder een termijn te stellen, warbinnen deze zich moet in orde stellen. Ze kunnen ook eventueel proces-verbaal opstellen van hun bevindingen, dat bewijskracht heeft tot het bewijs van het tegendeel.

Deze beambten kunnen steeds bij de uitoefening van hun ambt de gemeentepolitie of de rijkswacht opvorderen.

2) Strafbepalingen :

— algemene bepalingen van het strafwetboek zijn van toepassing evenals specifieke straffen en geldboeten op zekere door de wet bepaalde overtredingen.

— de werkgever is burgerlijk verantwoordelijk voor de geldboeten waartoe zijn aangestelden of lasthebbers zijn veroordeeld.

— de strafvordering verjaart met 1 jaar te rekenen vanaf de dag waarop het misdrijf werd gepleegd.

— de wet van 30 juni 1971 op de administratieve geldboeten is terzake niet toepasselijk.

— het past hier ook te vermelden dat de burgerlijke vorderingen die uit deze wet voortkomen niet voor de strafrechter kunnen worden ingesteld.

K. Overgangs- en slotbepalingen :

Naast enkele overgangsbepalingen die essentieel betrekking hebben en het gevolg zijn van de uitbreiding van de bevoegdheid van het Fonds voor de arbeidsongevallen, zijn er ook die handelen over het lot der lopende verzekeringscontracten.

Verder worden een groot aantal wetsbepalingen afgeschaft ingevolge de coördinatie.

De nieuwe wet is niet automatisch van toepassing, de Koning moet nog bij koninklijk besluit de datum van inwerkingtreding bepalen van iedere bepaling in deze wet.

Besluit.

Deze nieuwe wet op de arbeidsongevallen heeft als grote verdienste een coördinatie daar te stellen van de stof die thans door uiteenlopende wetten en besluiten wordt geregeld.

Naast deze verdiensten heeft ze er nog andere nl. :

— ze omschrijft duidelijk en versoepelt het toepassingsgebied.

— ze geeft tevens een betere omschrijving van sommige begrippen, alhoewel het begrip « arbeidsongeval » nog steeds onvolledig omschreven is.

— ze werkt tevens de wederopneming in de hand van het slachtoffer van het arbeidsongeval in het arbeidsproces, door aangepaste bepalingen te voorzien inzake de vergoeding der tijdelijke invaliditeit, tevens wordt aan de gene die onmogelijk kan worden ingeschakeld dezelfde voordelen toegekend als deze die reeds waren voorzien in de wet op de beroepsziekten.

— ze voert de verplichte verzekering in, in die zin, dat zo men nalaat zich te verzekeren, men automatisch wordt aangesloten bij het Fonds voor de arbeidsongevallen, dat met een aantal nieuwe taken wordt belast.

— tenslotte wordt de wet aangepast aan het feit dat er nieuwe rechtsmachten zijn nl. arbeidsgerechten.

Een critiek kan gesteld worden nl. dat ook deze nieuwe wet niet alle gevolgtrekkingen heeft getrokken uit de theorie der verantwoordelijkheid, die de integrale vergoeding van de geleden schade vereist, wat nog steeds niet het geval is.

M. VERHOFSTADT
Substituut Arbeidsauditeur.

RECHTSpraak

RW 21 — Machine 9

HOF VAN CASSATIE

2e Kamer. — 7 december 1971.

Voorzitter : M. P. Delahaye.

Raadsheren : MM. Hallemans, Naulaerts, Châtel
en Janssens.

Advocaat-generaal : M. Charles.

- 1. Drukpersmisdrijf. — Gedrukte geschriften vereist. — Gedrukte afbeeldingen of prenten. — Louter fysieke gedragingen of houdingen. — Strijdig met algemeen begrip « goede zeden ». — Beoordeling zonder onderzoek van tekst of onderschrift, noch appreciatie van gedachten of meningsuitingen. — Geen drukpersmisdrijf.**
- 2. Onzedige afbeeldingen of prenten. — In voorraad hebben met het oog op de handel of de verspreiding. — Geen openbaarheid vereist. — Evenmin agressieve opdringerigheid.**

1. Van drukpersmisdrijf kan er slechts sprake zijn wanneer het gaat om gedrukte geschriften, niet wanneer het gaat om loutere afbeeldingen of prenten, ook al zijn zij gedrukt.

Het bestreden arrest stelt vast dat uit de prenten en afbeeldingen, welke in de in beslaggenomen publicaties voorkomen, blijkt dat de louter fysieke gedragingen of houdingen welke ze voorstellen strijdig zijn met het algemeen geldend begrip « goede zeden », zonder dat een tekst of een onderschrift dient te worden onderzocht, of gedachten- of meningsuitingen dienen te worden beoordeeld. Derhalve, zelfs indien men de evolutie welke het begrip « goede zeden » ondergaat en het toenemend belang van visuele communicatiemiddelen in aanmerking neemt, volgt uit voormelde vaststellingen dat de onzedelijkheid ten deze niet blijkt uit gedachten welke in de in beslaggenomen voorwerpen worden uitgedrukt.

2. Het misdrijf betoogd door artikel 383, derde lid, S.W.B. vereist geen openbaarheid en niet noodzakelijk een agressieve opdringerigheid vanwege degene die met de goede zeden strijdige voorwerpen in voorraad heeft. Opzet van de wetgever was het bederven van de openbare zeden door het verspreiden van met de goede zeden strijdige geschriften, afbeeldingen of prenten te voorkomen; dit verspreiden en meteen de openbare schennis van de goede zeden zijn mogelijk ook bij niet openbaar verkopen of niet agressieve opdringerigheid.

Degheldere, Willy t./ O.M.

Gelet op het bestreden arrest, op 30 juni 1971 door het Hof van beroep te Gent gewezen ;

Over het eerste middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 14, 18, 97 en 98 van de Grondwet ;

doordat het bestreden arrest beslist dat het ten laste van eiser gelegde feit geen persmisdrijf is en bijgevolg tot de bevoegdheid van de correctionele rechtbank behoort, om de reden dat de beoordeling van de in beslag genomen afbeeldingen of prenten geen beoordeling van een gedachte- of meningsuiting vereist, doch alleen dient te worden nagegaan of de voorgestelde fysieke gedragingen of houdingen op het eerste gezicht strijdig zijn met het algemeen geldend begrip « goede zeden » ;

terwijl, ten aanzien van de aan gang zijnde evolutie in de opvattingen over goede zeden en seksualiteit enerzijds en het toenemend belang van de visuele communicatiemiddelen anderzijds, men gedwongen is vast te stellen dat dergelijke erotische afbeeldingen de uitdrukking zijn van een zich wijzigende mentaliteit ten aanzien van de seksualiteit en dat deze meningsvorming zich uit door middel van de meest adequate technieken, zoals beeldpublicaties, film of televisie, zodat het onmogelijk is geworden het al dan niet zedenkwetsend karakter van een afbeelding of prent te beoordelen zonder tevens aan de beoordeling van een mening inzake seksualiteit of erotiek te doen ;

Overwegende dat er van persmisdrijf slechts spraak kan zijn wanneer het gaat om gedrukte geschriften, niet wanneer het gaat om loutere afbeeldingen of prenten, ook al zijn zij gedrukt ;

Overwegende dat het bestreden arrest vaststelt dat uit de prenten en afbeeldingen welke in de in beslag genomen publicaties voorkomen, blijkt dat de louter fysieke gedragingen of houdingen welke ze voorstellen strijdig zijn met het algemeen geldend begrip « goede zeden », zonder dat een tekst of een onderschrift dient te worden onderzocht of gedachten- of meningsuitingen dienen te worden beoordeeld ;

Overwegende derhalve dat, zelfs indien men de evolutie welke het begrip « goede zeden » ondergaat en het toenemend belang van visuele communicatiemiddelen in aanmerking neemt, uit hogervormelde vaststellingen volgt dat de onzedelijkheid ten deze niet blijkt uit gedachten welke in de in beslag genomen voorwerpen worden uitgedrukt ;

Dat het middel naar recht faalt ;

Over het tweede middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 383, eerste en derde lid, van het Strafwetboek en 97 van de Grondwet ;

doordat het bestreden arrest beslist : 1) dat het met het oog op de handel of de verspreiding in voorraad hebben van afbeeldingen of prenten strijdig met de goede zeden geen openbaarheid vereist ; 2) dat, indien om het met de goede zeden strijdig karakter van afbeeldingen of prenten te beoordelen, gewis rekening moet worden gehouden met de thans in onze maatschappij algemeen aanvaarde grote uitdrukkingsvrijheid op het gebied van de seksuele aangelegenheden, zulks evenwel niet betekent dat de openbare zedelijkheid niet meer moet beschermd worden en dat in onze maatschappij moet worden geduld al hetgeen sommige vooruitstrevenden en enkele seksueel geobsedeerden verspreiden ; 3) dat nog steeds als strijdig met de goede zeden moeten worden aangezien die afbeeldingen, prenten, tekeningen of foto's die er blijkbaar uitsluitend op gericht zijn de zinnelijke gevoelens van degene die ze bekijkt buitenmatig te prikkelen of die, wegens de vicieuze of tegennatuurlijke gedragingen of houdingen op seksueel gebied die zij voorstellen, het schaamtegevoel van de gezonddenkende doorsnee burger kwetsen ;

terwijl, eerste onderdeel, in de thans heersende publieke opinie van steeds toenemende verdraagzaamheid in zaken van seksuele aangelegenheden, de pornografie voor individueel gebruik en de voorziening ervan door handel met dezelfde privé-bestemming door de doorsnee burger aanvaard worden en als niet strijdig met de gangbare zedelijke normen getolereerd worden, mits die pornografie niet op agressieve wijze wordt opgedrongen aan diegenen die er niet uit vrije wil om verzoeken ; derhalve het zonder belang is te weten of de bij artikel 383, derde lid, van het Strafwetboek bedoelde handelingen in het openbaar worden gepleegd om uit te maken of zij ten aanzien van de betrok-

ken personen het karakter vertonen van agressieve opdringerigheid, element van het begrip « strijdigheid met de goede zeden » ; het erotisch of zelfs pornografisch karakter van een publicatie op zichzelf niet meer voldoende is om ze als strijdig met de goede zeden te beschouwen en, nu aan dergelijke publicaties een sociale functie wordt onderkend, men de vorm of de wijze van verspreiding en van het in voorraad hebben in acht moeten nemen alvorens tot strafbaarheid te besluiten ;

tweede onderdeel, het arrest zich ertoe beperkt enkele fotoafdrukken voorkomende in de publicatie « Liefde 69 », « Variaties 2 » en « The Picture Book of Sexual Love » als strijdig met de goede zeden te bestempelen, zonder te preciseren over welke fotoafdrukken het gaat en zonder de omstandige conclusies van eiser met betrekking tot al de in de dagvaarding opgesomde publicaties te beantwoorden ;

Wat het eerste onderdeel betreft :

Overwegende dat het arrest vaststelt dat de afbeeldingen, prenten, tekeningen en fotoafdrukken, voorkomende in de in de dagvaarding vermelde publicaties, blijkbaar uitsluitend erop gericht zijn de zinnelijke gevoelens van degene die ze bekijkt buitenmatig te prikkelen of, wegens de vicieuze of tegennatuurlijke gedragingen en houdingen op seksueel gebied die zij voorstellen, het schaamtegevoel van de gezonddenkende doorsnee burger kwetsen ;

Overwegende dat, ten aanzien van die vaststellingen, welke soeverein zijn in feite, de rechter wettelijk heeft kunnen beslissen dat bedoelde voorwerpen strijdig zijn met de goede zeden ;

Overwegende dat het misdrijf betuigd door artikel 383, derde lid van het Strafwetboek geen openbaarheid vereist en niet noodzakelijk een agressieve opdringerigheid vanwege degene die voorwerpen die strijdig zijn met de goede zeden in voorraad heeft ;

Dat het de bedoeling van de wetgever is geweest het bederven van de openbare zeden door het verspreiden van met de goede zeden strijdige geschriften, afbeeldingen of prenten te voorkomen ; dat dit verspreiden, en meteen de openbare schennis van de goede zeden, ook bij niet openbaar verkopen of niet agressieve opdringerigheid mogelijk zijn ;

Wat het tweede onderdeel betreft :

Overwegende dat, zoals uit het antwoord op het eerste onderdeel blijkt, het arrest aantoonde waarom beelden uit de in beslag genomen publicaties strijdig zijn met de goede zeden ; dat het niet ertoe verplicht was dienaangaande nader antwoord te verstrekken op al de in de conclusie van eiser uiteengezette argumenten die geen afzonderlijke middelen uitmaakten ;

Dat het middel niet kan aangenomen worden ;

En overwegende dat de substantiële of op straffe van nietigheid voorschreven rechtsvormen werden nageleefd en dat de beslissing overeenkomstig de wet is ;

Om die redenen,

Verwerpt de beslissing ;

Veroordeelt eiser in de kosten.

NOOT. — Zie verder in dit nummer het door het cassatieberoep aangevochten arrest van het Hof van beroep te Gent dd. 30 juni 1971.

HOF VAN CASSATIE

1e Kamer. — 6 mei 1971.

Voorzitter : M. J. Valentin.

Raadsheren : MM. L. de Waersegger, baron Richard (verslaggever), J. Busin en R. Legros.

Advocaat-generaal : M. A. Colard.

1. Octrooi. — Farmaceutische nijverheids- of handelsprodukten. — Octrooibaar.

2. Inkomstenbelastingen. — Tussen België en Frankrijk gesloten overeenkomst van 16 mei 1931. — Royalties. — Inkomsten van uitvindingsoctrooien.

1. Op de farmaceutische produkten die als nijverheids- of handelsprodukten verhandeld worden kan een patent worden genomen krachtens art. 1 van de wet van 24 mei 1854 over de octrooien van uitvinding.

2. De royalties die door de houder van een verkooplicentie van gepatenteerde produkten worden betaald aan degene die ze heeft vervaardigd onder exploitatie van een octrooi van uitvinding die hij tot stand heeft gebracht, kunnen de uitvinder, althans gedeeltelijk, vergoeden. In die mate kunnen deze royalties inkomsten zijn van uitvindingsbrevetten in de zin van art. 9, § 2, van de op 16 mei 1931 tussen België en Frankrijk gesloten overeenkomst.

N.V. Laboratoires Perfecta t. / Belgische Staat.

Gelet op het bestreden arrest, op 16 februari 1970 gegeven door het Hof van beroep te Luik, rechtdoende als rechtscollège waarnaar de zaak is verwezen ;

Over het eerste middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 97 van de Grondwet, en 9, par. 2, van de overeenkomst van 16 mei 1931 tussen België en Frankrijk met het doel dubbele belasting te vermijden en zekere andere fiscale aangelegenheden te regelen, goedgekeurd bij het enig artikel van de wet van 28 december 1931 ;

doordat het bestreden arrest beslist dat eiseres ten onrechte betoogde dat de aan de Franse vennootschap Chimatom betaalde royalties moesten worden beschouwd alsof ze althans gedeeltelijk betrekking hadden op octrooien en derhalve in Frankrijk en niet in België belastbaar waren, en deze beslissing steunt op de overweging dat de fabricage van de produkten, waarvoor eiseres die royalties had betaald, pas in 1960 in België was begonnen, dat eiseres aldus in 1958 en 1959 in België enkel produkten had verkocht die zij had gekocht in Frankrijk waar ze vervaardigd waren, dat de daarvoor betaalde royalties derhalve slechts hadden bestaan in het gebruik van nijverheids- en handelsmerken, dat geneesmiddelen trouwens als dusdanig niet het voorwerp kunnen zijn van een uitvindingsoctrooi en dat dan ook niet kan worden aangenomen, zoals eiseres zulks betoogde, dat ten gevolge van deze verkopen een of ander octrooi in België zou geëxploiteerd zijn ;

terwijl naar verluid van artikel 9, paragraaf 2, van voormelde overeenkomst, die bij het enig artikel van de wet van 28 december 1931 werd goedgekeurd, de inkomsten van uitvindingsbrevetten belastbaar zijn in het land van de fiscale woonplaats van de genietters en, zoals eiseres dat in haar op 3 november 1969 voor het Hof van beroep genomen conclusie deed gelden, onder deze inkomsten moeten worden berekend die welke voortkomen uit de concessie van een verkooplicentie van de gepatenteerde produkten, en de toepassing van de bepalingen van voormeld artikel 9, paragraaf 2, niet vereist dat het gepatenteerde produkt wordt vervaardigd door degene of in het land van degene die royalties als vergoeding voor de concessie van een verkooplicentie van het gepatenteerde produkt betaalt ; terwijl het feit dat de bedoelde produkten geneesmid-

delen zijn er zich niet tegen verzet dat deze produkten het voorwerp zijn van een octrooi waarvan de inkomsten naar luid van artikel 9, paragraaf 2, van voormelde overeenkomst, goedgekeurd bij het enig artikel van de wet van 28 december 1931, belastbaar zijn in het land van de fiscale bekritiseerde overwegingen, geen enkele vaststelling bevat woonplaats van de genietters ;

en terwijl het bestreden arrest, buiten de hierboven bekritiseerde overwegingen geen enkele vaststelling bevat waaruit zou blijken dat in feite de door eiseres in België verkochte produkten van de vennootschap Chimatom niet het voorwerp zouden geweest zijn van een octrooi of dat, nog in feite, de door eiseres aan genoemde vennootschap gestorte royalties niet tot voorwerp hadden de concessie te vergoeden van de licentie om dit octrooi door de verkoop van de gepatenteerde produkten te exploiteren, waaruit volgt dat de motivering van het bestreden arrest onvoldoende is en niet overeenstemt met de vereisten van art. 97 van de Grondwet :

Overwegende dat uit het arrest blijkt dat de door eiseres aan de Franse vennootschap Chimatom betaalde royalties de concessie vergoeden van een verkooplicentie van gepatenteerde farmaceutische produkten die door deze vennootschap in Frankrijk worden vervaardigd ;

Overwegende dat, enerzijds, op de farmaceutische produkten die als nijverheids- of handelsprodukten verhandeld worden een patent kan worden genomen krachtens artikel 1 van de wet van 24 mei 1854 over de octrooien van uitvinding ;

Overwegende dat, anderzijds, de royalties die door de houder van een verkooplicentie van gepatenteerde produkten worden betaald aan degene die ze heeft vervaardigd onder exploitatie van een octrooi van uitvinding die hij tot stand gebracht heeft, de uitvinder, althans gedeeltelijk, kunnen vergoeden ; dat deze royalties in die mate inkomsten kunnen zijn van uitvindingsbrevetten in de zin van artikel 9, paragraaf 2, van de op 16 mei 1931 tussen België en Frankrijk gesloten overeenkomst die door het middel wordt aangevoerd ;

Dat aldus het arrest niet wettelijk heeft beslist dat niet kan worden aangenomen dat tengevolge van de door de vennootschap Chimatom aan eiseres in concessie gegeven verkoop in België een octrooi zou geëxploiteerd zijn en dat de door haar aan deze vennootschap betaalde royalties die het preciseert niet konden worden beschouwd als een vergoeding van uitvindingsbrevetten die in het land van de fiscale woonplaats van de genietter belastbaar zijn ;

Dat het middel gegrond is ;

Over het tweede middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 97 van de Grondwet, 8, 1 en 26, paragraaf 3, van de te Brussel tussen België en Frankrijk gesloten overeenkomst van 10 maart 1964 tot voorkoming van dubbele belasting en tot regeling van wederzijdse administratieve en juridische bijstand inzake inkomstenbelastingen, goedgekeurd bij de wet van 14 april 1965, meer in het bijzonder bij artikel 1 van de wet ;

doordat het bestreden arrest beslist dat de voorwaarden niet vervuld waren die bij artikel 26, paragraaf 3, van voormelde overeenkomst worden gesteld opdat, overeenkomstig artikel 8 van genoemde overeenkomst, enkel in Frankrijk belastbaar zouden zijn de aan de Franse vennootschap Chimatom en Rhone-Poulenc betaalde royalties behalve die waarvoor het bestreden arrest de ontlasting in de mobiliënbelasting in het kader van de overeenkomst van 16 mei 1931 had aangenomen, en deze beslissing steunt op de overweging dat er niet was overeengekomen van het begin af aan dat de mobiliënbelasting, wat deze royalties betreft, ten laste zou zijn van de licentiegevers, dat de mobiliënbelasting slechts was ingehouden op de royalties die voor de periode na 30 september 1958 verschuldigd

waren, dat de rechthebbende vennootschappen weliswaar in 1958 er zich uitdrukkelijk toe verbonden de op deze royalties verschuldigde belastingen te betalen en dat deze verbintenis eveneens betrekking had op het verleden, dat evenwel eiseres niet alleen het totale bedrag van de royalties had betaald doch dat zij het bovendien in haar bedrijfsuitgaven had opgenomen, zodat zij de mobiliënbelasting betreffende voornoemde royalties beschouwde als een last die op haar rustte, dat het niet vaststond dat de aldus gedane boeking zou voortspruiten uit een rechts- of feitelijke dwaling, dat na de voormelde verbintenis van 1958 de rekeningen van eiseres niet waren verbeterd, dat het bedrag van de litigieuze belastingen die als bedrijfsuitgaven waren geboekt niet opnieuw in de winsten waren opgenomen, dat eiseres in de rekening van de licentiegevers de belasting niet had geboekt betreffende de royalties voor de periode van vóór 30 september 1958 zoals zij dat had gedaan voor de latere periode, dat het derhalve niet vaststond dat in feite de beneficianten de litigieuze belastingen werkelijk te hunnen laste hadden genomen en dat meer bepaald het tegendeel was aangetoond ;

terwijl het tegenstrijdig is, enerzijds, vast te stellen dat in 1958 de rechthebbende Franse vennootschappen er zich uitdrukkelijk toe verbonden om de litigieuze belastingen op de hierboven bepaalde royalties te betalen en dat deze verbintenis eveneens betrekking had op het verleden en, anderzijds, te beslissen dat het niet vaststond dat in feite de rechthebbende Franse vennootschappen de litigieuze belastingen werkelijk te hunnen laste hadden genomen en dat het tegendeel was aangetoond, waaruit volgt dat de motivering van het bestreden arrest niet overeenstemt met de vereisten van artikel 97 van de Grondwet en niet passend de beslissing steunt waarbij het bestreden arrest heeft geweigerd de bepalingen van de artikelen 8, 1 en 26, 3 van voormelde overeenkomst, goedgekeurd bij artikel 1 van de wet van 14 april 1965, op de litigieuze belastingen toe te passen ;

en terwijl het bestreden arrest niet heeft geantwoord op het middel dat eiseres in haar op de terechtzitting van 3 november 1969 genomen conclusie had afgeleid uit het feit dat lang vóór de Frans-Belgische overeenkomst van 10 maart 1964, zelfs lang vóór de door deze overeenkomst aangenomen refertedatum en dus in de niet verdachte periode, de Franse vennootschappen, die de hierboven bepaalde royalties genoten, in de maand mei 1958 aan de Franse Wisseldienst hadden gevraagd, wat hen op 5 juni 1958 was toegestaan, om het bedrag van de litigieuze mobiliënbelastingen te mogen betalen, met inbegrip van de belastingen betreffende de royalties die voor het verleden verschuldigd waren, en dat bovendien, toen de ontvanger der directe belastingen te Brussel in 1962 een waarborg van 12.606.334 Belgische frank vroeg, op verzoek van een van voormelde vennootschappen en op kosten van deze laatste de Bank van Parijs en de Nederlanden zich hoofdelijk borg stelde voor eiseres, dat alleen deze Franse vennootschap zich jegens voormede bank verbond om haar alle bedragen terug te betalen die deze laatste wegens deze waarborg aan de administratie der directe belastingen zou moeten betalen, en dat deze verbintenis aan de Franse overheid was voorgelegd en de Bank van Frankrijk ermee had ingestemd, waaruit volgt dat de motivering van het bestreden arrest onvoldoende is en niet overeenstemt met de vereisten van art. 97 van de Grondwet :

Overwegende dat het niet tegenstrijdig is er, enerzijds, op te wijzen dat er van het begin af aan was overeengekomen dat de mobiliënbelasting betreffende de door het arrest bepaalde royalties ten laste zou zijn van de vennootschappen die de licenties hadden toegestaan en, anderzijds, te beslissen dat het niet vaststond dat ze de litigieuze belastingen werkelijk te hunnen laste hadden

genomen doch dat meer bepaald het tegendeel was aangetoond ;

Overwegende dat het arrest door zijn beslissing te steunen op de feitelijke gegevens die in het middel worden vermeld en door ze op zichzelf doorslaggevend te verklaren, passend antwoordt op de conclusies van eiseres waarin tot staving van haar verweer andere feitelijke gegevens worden aangevoerd ;

Dat het middel feitelijke grondslag mist ;

Om die redenen,

Vernietigt het bestreden arrest in zover het beslist dat eiseres ten onrechte betoogt dat de royalties die zij aan de vennootschap Chimatom heeft betaald wegens de verkoop in België van geneesmiddelen Desoigne in de loop van de jaren 1958 en 1959, niet konden worden beschouwd alsof ze althans gedeeltelijk betrekking hadden op octrooien en derhalve in het land van de verblijfplaats van de genie-ters belastbaar waren ;

Beveelt dat van dit arrest melding zal worden gemaakt op de kant van de gedeeltelijk vernietigde beslissing ;

Veroordeelt elke partij in de helft van de kosten ;

Verwijst de aldus beperkte zaak naar het Hof van beroep te Brussel.

NOOT. — 1. Zie Cass., 28 juni 1956, R.W. 1956-57 en Pas., 1956, I, 1196 (met het advies van advocaat-generaal Depelchin) ; Hof Brussel, 29 juni 1955, J.T. 1956, 408, met noot van Smolders en del Marmol. Verg. Cass., 22 februari 1894, Pas., 1894, I, 125. Het probleem wordt uitvoerig behandeld in A.P.R., Tw. «Octrooien» (door L. Remouchamps), nrs. 56 tot 94. — 2. Zie (in dezelfde zaak) Cass., 25 mei 1965, Pas., 1965, I, 1036.

RAAD VAN STATE

3e Kamer. — 26 februari 1971.

Eerste voorzitter : M. Somerhausen.
Staatsraden : MM. Holoye en Rémon.
Auditeur : M. Dumont.
Advocaten : Mrs. T'Kint en Pierson.

Gemeenteraadsverkiezingen. — Stemopnemingsverrichtingen.

De wet van 8 juli 1970 heeft, bij het instellen van de stemming per brief, niet aangegeven hoe gestemd moet worden. In vele gemeenten hebben niet alle kiezers een zwart potlood gebruikt om hun stem uit te brengen; dat deed zich niet voor eer de stemming per brief werd ingevoerd.

Een stemming uitgebracht met een ander dan een zwart potlood moet geacht worden «onvolkomen te zijn aangebracht» (art. 144, 7e lid van het kieswetboek) als «niet blijkt dat de kiezer zijn biljet herkenbaar heeft willen maken» (art. 51, 5° van de gemeentekieswet).

Kennelijk ongeldig is het stembiljet dat een vette zwarte streep naast het stemvakje vertoont. Ongeldig is het stembiljet waarop, afgezien van de lijststem voor een bepaalde lijst, een lichte zwarte streep naast de naam van een kandidaat van dezelfde lijst staat.

De onhandigheid van een kiezer die het middenpunt van het stemvakje niet geheel zwart heeft gemaakt en wiens potlood naar rechts van het vakje is uitgeschoten, wettigt de ongeldigverklaring van het stembiljet niet.

Gemeenteraadsverkiezing te Grand-Reng.

Arrest nr. 14.561.

Gezien het op 10 november 1970 ingediende verzoekschrift waarbij Armand Bellire opkomt tegen het besluit van de bestendige deputatie van de provincieraad van Henegouwen van 29 oktober 1970, houdende geldigverklaring van de gemeenteraadsverkiezing die op 11 oktober 1970 heeft plaats gehad te Grand-Reng ;

Gezien het arrest van 3 december 1970, hetwelk de debatten heropent en de heer Dumont, auditeur bij de Raad van State, gelast alle geldigverklaarde stembiljetten te halen uit de omslagen die onderscheidelijk bevatten : de stembiljetten voor lijst nr. 1, die voor lijst nr. 2 en de gepanacheerde, een schifting te maken tussen de stembiljetten die respectievelijk geldig verklaard zijn overeenkomstig nr. 79 en overeenkomstig nr. 65 van de algemene onderrichting, en verslag uit te brengen over de regelmatigheid van de biljetten die geldig zijn verklaard overeenkomstig nr. 79 van de algemene onderrichtingen ;

Gehoord het afwijkend advies van de h. auditeur Dumont ; Gelet op artikel 25 van de wet van 23 december 1946 houdende instelling van een Raad van State ;

Overwegende dat verzoeker zich beroept op de onregelmatige samenstelling van de stembureaus en van het hoofdbureau, alsook op de onverantwoorde aanwezigheid van de man van een kandidaat tijdens de opnemingsverrichting ; dat die, niet voor de bestendige deputatie aangevoerde middelen, onontvankelijk zijn ;

Overwegende dat verzoeker betoogt dat de bestendige deputatie ten onrechte afwijzend heeft beschikt op zijn bezwaar dat op de volgende redenen berustte :

1° «geldigverklaring van drie met blauw potlood ingevulde biljetten, terwijl de op de oproeping zelf afgedrukte onderrichtingen voorschrijven dat met zwart potlood moet worden gestemd» ;

2° «het stemopnemingsbureau heeft ongeldig verklaard een stembiljet waarop een met zwart potlood aangebrachte streep stond, maar heeft wel geldig verklaard twee stembiljetten waarop onderscheidelijk een zwarte streep en een zwarte krul was getekend ; niet de afmeting van de streep of de krul moet de geldigheid van dit biljet bepalen, wel het feit dat het stembiljet herkenbaar is gemaakt en dus de bepalingen die het geheim van de stemming waarborgen ontwijkt» ;

dat verzoeker de geldigheid van vijf stembiljetten betwist voor de Raad van State.

Over de drie, met blauw potlood uitgebrachte stemmen :

Overwegende dat de wet van 8 juli 1970 bij het instellen van de stemming per brief niet aangegeven heeft hoe gestemd moest worden ; dat de afdeling wetgeving van de Raad van State bij het onderzoek van het wetsonwerp had opgemerkt dat stemming per brief kon leiden tot moeilijkheden die gevoeglijk door onderrichtingen opgelost konden worden ; dat het koninklijk besluit van 31 juli 1970 tot wijziging van de modellen der oproepingsbrieven bij de parlements-, provincieraads- en gemeenteraadsverkiezingen in de slotalinea van artikel 2 heeft bepaald dat de kiezer zijn stem met een zwart potlood uitbrengt ;

Overwegende dat bekend is dat in vele gemeenten niet alle kiezers een zwart potlood hebben gebruikt om hun stem uit te brengen ; dat dit zich niet voordeed eer de stemming per brief werd ingevoerd ; dat redelijkerwijs mag worden vermoed dat zulke stemmen thuis zijn uitgebracht door kiezers die gerechtigd waren per brief te stemmen ;

Overwegende dat twee wetsbepalingen in deze zaak gelden : artikel 51 van de gemeentekieswet, en artikel 144, zevende lid, van het Kieswetboek, op gemeenteraads-

verkiezingen toepasselijk verklaard door artikel 39 van de gemeentekieswet ;

Overwegende dat, luidens artikel 51, 5°, van de gemeentekieswet, ongeldig zijn de stembiljetten die de kiezer herkenbaar maken door een teken, een doorhaling of een bij de wet niet geoorloofd merk ;

Overwegende dat artikel 144, zevende lid, van het Kieswetboek bepaalt : « Het stemmerk, zelfs op onvolmaakte wijze aangebracht, is geldig, tenzij het voornemen om het stembiljet herkenbaar te maken duidelijk blijkt » ;

Overwegende dat die bepaling in het Kieswetboek is ingevoegd bij artikel 175, vierde lid, van de wet van 28 juni 1894 houdende de titels IV tot X van het Kieswetboek en overgenomen is door de wet van 26 april 1929 houdende herziening van die titels ; dat de minister van Binnenlandse Zaken daarover op de vergadering van de Senaat van 20 juni 1894 het volgende heeft verklaard :

« Bij de beoordeling van de geldigheid der biljetten waarop de stem onvolkomen is aangebracht, waarop de zwartmaking van het witte punt in het stemhoekje gebrekig is, zal het bureau maar tot de ongeldigheid moeten besluiten, wanneer het blijkt dat de kiezer zijn biljet heeft willen herkenbaar maken. Bedrieglijke bedoeling mag niet ondersteld worden. Het wetsontwerp verbiedt aan de bureaus een strengheid aan de dag te leggen, welke de stemming zou kunnen vernietigen van een groot aantal onbehandigde doch welmenende kiezers. Met de menigvuldige waarborgen, welke het ontwerp van het Kieswetboek behelst om het geheim der stemming te verzekeren, mag men vertrouwen dat het met opzet gemerkte biljet uitzonderlijk zal zijn... Men was vroeger breed, men zal nu nog breder zijn, daar de kiezers veel talrijker zijn geworden en veel onbehandigde handen met het stemstiftje zullen omgaan » ;

dat die verklaring afgedrukt is onder nr. 70 in het rondschrijven van de minister van Binnenlandse Zaken van 14 augustus 1970 betreffende de gemeenteraadsverkiezingen van 11 oktober 1970, dat bekendgemaakt is in het Belgisch Staatsblad van 22 augustus 1970 en waarvan de tekst aan alle bureauvoorzitters wordt bezorgd ;

Overwegende dat kiezers die per brief stemmen niet in het bezit gesteld zijn van het kiespotlood, waarvan het gebruik door de wet wordt voorgeschreven ; dat een stemming uitgebracht met een ander dan een zwart potlood geacht moet worden « onvolkomen te zijn aangebracht » als « niet blijkt dat de kiezer zijn biljet herkenbaar heeft willen maken » ; dat in deze zaak drie stembiljetten met donkerblauw potlood zijn gemerkt, twee als lijststem bovenaan op lijst 1 en één voorkeurstem voor de achtste kandidaat van lijst nr. 2 ; dat die stemmen uitgebracht zijn met potloden van dezelfde schakering ; dat die drie, voor de strijdende lijsten gunstige stembiljetten niet ongeldig hoefden te worden verklaard, omdat de bedoeling het biljet herkenbaar te maken niet duidelijk opviel ; dat verzoekers eerste grief niet aangenomen kan worden ;

Over de andere geldigverkleerde biljetten :

Overwegende dat een vierde, voor de tweede kandidaat op lijst nr. 1 uitgebracht stembiljet een vette zwarte streep naast het stemvakje vertoont ; dat dit biljet kennelijk ongeldig is ; dat het verzoekschrift wat dat betreft gegrond is ;

Overwegende dat een vijfde stembiljet een lijststem bovenaan op lijst nr. 1 bevat, maar dat het middenpunt niet geheel is zwart gemaakt omdat het potlood naar rechts is uitgeschoten ; dat de onhandigheid van de kiezer de ongeldigverklaring van het biljet niet wettigt ; dat verzoekers desbetreffend bezwaar niet gegrond is ;

Overwegende dat in de loop van het onderzoek een zesde stembiljet ontdekt is waarop de stempel « geldigverklaard » was aangebracht, met een lijststem voor de lijst nr. 1 en waarop een lichte zwarte streep naast de naam

van de tweede kandidaat op die lijst stond ; dat dit teken, ofschoon nauwelijks zichtbaar, toch ongeldigverklaring van het biljet wettigt ;

Overwegende dat het verzoekschrift slechts ten aanzien van twee stemmen gegrond blijkt te zijn ; één voor lijst nr. 1, één voor lijst nr. 2 ; dat een aftrek van het kiescijfer van beide lijsten geen verandering in de zetelverdeling of in de zeteltoewijzing oplevert ; dat het besluit van de bestendige deputatie bevestigd dient te worden.

Besluit :

Enig artikel. — Bevestigd wordt het besluit van de bestendige deputatie van de provincieraad van Henegouwen van 29 oktober 1970, houdende geldigverklaring van de gemeenteraadsverkiezing die op 11 oktober 1970 te Grand-Reng heeft plaats gehad.

HOF VAN BEROEP TE BRUSSEL

16e Kamer. — 27 oktober 1971.

Voorzitter : M. Stocquart.

Raadsheren : MM. Vossen en Lox (verslaggever).

Advocaat-generaal : M. Raeymaekers.

Valsheid in geschriften door openbaar ambtenaar. — Brievenbesteller. — Wijziging van kwalificatie. — Rechten van de verdediging.

Door ambtenaar dient verstaan te worden iedere persoon bekleed met een deel — hoe gering ook — van de openbare macht of het openbaar gezag. Een in dienst getreden brievenbesteller, die de wettelijke eed heeft afgelegd, zonder borgsom te storten, heeft de hoedanigheid van ambtenaar.

De hoedanigheid van openbaar officier of ambtenaar maakt een constitutief bestanddeel uit van de telastelegging van valsheid in geschriften door een openbaar ambtenaar en is geen verzwarende omstandigheid van dit misdrijf.

Zo de verdachte geen kennis heeft gekregen van de wijziging van de telastelegging worden de rechten van verdediging door dit verzuim gekrenkt en brengt dit de nietigheid van het bestreden vonnis mede.

O.M. t./ J...

Beklaagd van : in het gerechtelijk arrondissement Brussel, tussen 1 februari 1969 en 26 februari 1970,

A. als openbaar officier of ambtenaar, met bedrieglijk opzet of met het oogmerk om te schaden, valsheid gepleegd te hebben in de uitoefening van zijn bediening, hetzij door valse handtekeningen, hetzij door vervalsing van akten, geschriften of handtekeningen, hetzij door onderschuiving van personen, hetzij door geschriften in openbare registers of andere openbare akten na het opmaken of het afsluiten ervan gesteld of ingevoegd om, namelijk : met het bedrieglijk inzicht de toeëigening van een geldsom van 3.878 frank te verbergen,

1) op een assignatie nr 16487 voor een bedrag van 3.878 frank ten voordele van Van Caillie Marie de valse handtekening Van Caillie te hebben aangebracht of te hebben doen aanbrengen evenals de vermelding « connu » die niet met de werkelijkheid overeenstemde,

2) op de borderellen van 25.2.1970 van het postkantoor te Brussel 3, betreffende de ronde nr. 304 B, dragende de nummers 1008 C en 618 de assignatie beschreven sub 1 te hebben vermeld of doen vermelden als zijnde uitbetaald geweest te zijn ;

en met hetzelfde bedrieglijk opzet of met hetzelfde oogmerk om te schaden, van het gezegde vals stuk gebruik gemaakt te hebben, wetende dat het vals was ;

B. als openbaar officier of ambtenaar, of als persoon die met een openbare dienst belast is, openbare of private gelden, geldswaardige papieren, stukken, effecten, akten, roerende zaken, in casu geldsommen die hij hetzij uit kracht hetzij uit hoofde van zijn bediening onder zich had, bedrieglijk verduisterd te hebben, en namelijk een bedrag van 4.570 frank, ten nadele van de Belgische Staat en een bedrag van 3.878 frank, ten nadele van Van Caillie Marie met de omstandigheid dat de verdachte geen zekerheid gesteld heeft ;

Gezien het hoger beroep ingediend op 24 december 1970 door het Openbaar Ministerie tegen het vonnis uitgesproken — door 1 rechter — de 18 december 1970 door de rechtbank van eerste aanleg van het arrondissement Brussel, dewelke, rechtdoende in correctionele zaken,

Zegt dat beklaagde niet mag beschouwd worden als openbaar officier of ambtenaar ; dat artikel 194 van het Strafwetboek hier dus niet van toepassing is maar wel art. 196 ;

Dat betichting A alzo omschreven en betichting B be-
wezen zijn ;

Dat de betichting B een bestandedeel uitmaakt van betichting A ;

Dat de feiten gepleegd werden zowel vóór als na 10 januari 1970 ;

Veroordeelt J. Armand uit hoofde van de samengevoegde betichtingen A, omschreven zoals hierboven vermeld, en B : tot een gevangenisstraf van 2 maanden en tot een geldboete van 50 frank + $290/10 = 1.500$ frank of 15 dagen vervangende gevangenisstraf ;

Veroordeelt hem tot de kosten, 278 frank ;

Spreekt de verbeurdverklaring uit van de vervalste stukken ter griffie sub nr 3960/70 neergelegd.

Gehoord (...)

Overwegende dat beklaagde, alhoewel regelmatig gedagvaard, niet verschijnt ;

Overwegende dat het hoger beroep regelmatig is naar vorm en tijd ;

Overwegende dat de eerste rechter beslist heeft « dat beklaagde niet mag beschouwd worden als openbaar officier of ambtenaar ;

Dat artikel 194 van het strafwetboek hier dus niet van toepassing is, maar wel artikel 196 » ;

Overwegende dat de hoedanigheid van openbaar officier of van ambtenaar een constitutief bestanddeel is van de telastelegging en geen verzwarende omstandigheid van deze uitmaakt (Nijpels en Servais, art. 194, nr. 3) ;

Overwegende dat het bestreden vonnis, noch het zittingsblad vaststellen dat aan verdachte kennis werd gegeven van de wijziging van de telastelegging noch dat hij zich over deze gewijzigde tenlastelegging heeft kunnen verdedigen ;

Dat het ontbreken van deze melding in het vonnis en op het zittingsblad aanwijst dat deze rechtsvorm niet vervuld werd (Rep. Prat. Proc. Pén. nr. 584) ;

Overwegende dat dit verzuim de rechten van de verdediging krenkt en de nietigheid meebrengt van het beroepen vonnis dat uitspraak heeft gedaan over een strafrechtelijke vordering die niet tegen beklaagde was ingesteld ;

Overwegende dat waar het vonnis wordt teniet gedaan wegens schending van vormen op straffe van nietigheid opgelegd, het Hof de zaak tot zich dient te trekken ;

Ten gronde :

Overwegende dat de telastegelegde feiten bewezen werden zoals zij oorspronkelijk weerhouden waren, dat namelijk blijkt dat beklaagde de hoedanigheid van ambte-

naar bezat op het ogenblik dat hij de feiten sub A van de tenlastelegging pleegde ;

Overwegende dat inderdaad door « ambtenaar » dient verstaan iedere persoon bekleed met een deel — hoe gering ook — van de openbare macht of het openbaar gezag (Rep. Pr. Faux nr. 72) ;

Dat beklaagde op 14 juni 1965 als vertrouwenspersoon brievenbesteller in dienst getreden is en op die datum de wettelijke eed heeft afgelegd, zonder borgsom te storten, maar aldus de hoedanigheid van ambtenaar had op het ogenblik van de feiten (Idem nr. 82) ;

Overwegende dat het bevelschrift dd. 3 november 1970 van de raadkamer van de rechtbank van Brussel verzachtende omstandigheden aanneemt voor de feiten waarop criminele straffen zijn gesteld ;

Overwegende dat de feiten sub A en B van de telastelegging — die gepleegd werden zowel vóór als na 10 januari 1970 — zich vermengen als zijnde de uiting van eenzelfde en voortdurend misdadig opzet, zodat op de gemengde feiten slechts een enkele straf dient toegepast, de zwaarste ;

Overwegende dat de hiernabepaalde straf een gepaste beteugeling zal uitmaken ;

Overwegende dat de beklaagde in de wettelijke voorwaarden verkeert om het uitstel van de uit te spreken gevangenisstraf te bekomen ;

Om deze redenen,

Het Hof,

Rechtdoende bij verstek ten opzichte van beklaagde, Ontvangt het hoger beroep en erover rechtsprekend : Doet het vonnis teniet wegens schending van vormen door de wet voorgeschreven op straffe van nietigheid ; Trekt de zaak tot zich en opnieuw wijzende :

Rechtsprekend bij verstek ;

Zegt dat de telasteleggingen bewezen zijn ;

Veroordeelt J. A. voor de vermengde feiten tot een gevangenisstraf van 6 maanden en tot een geldboete van 100 frank, vermeerderd met 290 opdeclemen en derwijze gebracht op 3000 frank ;

Zegt dat de boete, bij gebrek aan betaling binnen de wettelijke termijn, zal mogen vervangen worden door een gevangenisstraf van één maand ;

En aangezien de veroordeelde vroeger nooit gestraft is geweest tot een criminele straf of tot een hoofdgevangenisstraf van meer dan zes maanden en de omstandigheden der zaak van aard zijn te laten hopen dat hij zich zal beteren mits toepassing van de hiernavermelde genadigheidsmaatregel ;

Beveelt dat bij toepassing en binnen de perken van artikel 8 § 1 en 14 § 1 van de wet van 29 juni 1964 betreffende de opschorting, het uitstel en de probatie, de tenuitvoerlegging van de hoofdgevangenisstraf wordt uitgesteld voor een termijn van 5 jaar vanaf heden ;

Zegt dat de voorwerpen onder nr. 3960/70 ter griffie neergelegd op 8 juni 1970 dienen teruggegeven aan hun rechtmatige eigenaar ;

Veroordeelt verwezene tot de kosten van de strafvordering hem betreffende, in beide aanleggen, belopende in het geheel 508 frank, in deze kosten niet begrepen zijnde deze van het nietig verklaarde vonnis, welke kosten ten laste van de Staat worden gelegd.

NOOT. — 1. Het onderscheid dat in het administratief recht wordt gemaakt tussen ambtenaar en bediende heeft de eerste rechter blijkbaar misleid, toen hij besliste dat een brievenbesteller geen openbaar officier of ambtenaar

is in de zin van artikel 194 van het Strafwetboek.

Het onderhavige arrest laat aan duidelijkheid niet te wensen over en buitendien wordt de terzake heersende rechtsleer uitdrukkelijk onderschreven (J. Nijpels en J. Servais, *Code pénal interprété*, (1896), art. 194, n° 1; R.P.D.B., Tw. *Faux*, n° 82; M. Rigaux en P.E. Trousse, *Crimes et délits contre la foi publique*, III, 268 en 270; A. Marchal, *Crimes et délits contre la foi publique*, bl. 466 in *Novelles, Droit pénal*, II; L. Segur, *Du faux*, fasc. III, n° 15 en 17 in *Juris-classeur pénal*; A. Zousman, *Faux en écriture*, n° 92 in Dalloz, *Répertoire de droit pénal et de procédure pénale*).

Welke ook de graad of functie zij van degene die in officieel dienstverband bedrijvig is, de valsheden in geschriften gepleegd in de uitoefening van zijn bediening vallen onder de toepassing van artikel 194 van het Strafwetboek.

2. Het zal wellicht eigenaardig voorkomen, maar behoudens enkele rechterlijke beslissingen die in deze richting wijzen (Corr. Dendermonde, 28 mei 1890, *Pas.*, 1891, III, 13; Cass., 9 oktober 1899, *Pas.*, 1900, I, 7), werd er in België nooit enig vonnis of arrest gepubliceerd dat uitdrukkelijk brievenbestellers of postmannen bij de openbare ambtenaren rangschikte. In Frankrijk bestaat er terzake een arrest van het hof van cassatie van 29 juni 1944 (*Bull. crim.*, n° 155).

3. De overige problemen van wijziging der kwalificatie, recht van verdediging, valsheid in geschrifte (door het aanbrengen van de vermelding « connu » op een post-assignatie!) laat ik hier opzettelijk buiten beschouwing.

A. Vandeplass.

HOF VAN BEROEP TE GENT

30 juni 1971. — 4de Kamer.

Voorzitter : M. Morel de Westgaver.
Raadsheren : MM. De Brauwere en Viaene.
Advocaat-generaal : M. De Geest.
Advocaat : Mr. Bultinck (Gent).

1. Onzedige afbeeldingen of prenten. — Geen drukpers-misdrijf. — Bevoegdheid van correctionele rechtbank.
2. Onzedige afbeeldingen of prenten. — In voorraad hebben met het oog op de handel of de verspreiding. — Geen openbaarheid vereist.
3. Onzedige afbeeldingen of prenten. — Beoordeling van met de goede zeden strijdig karakter. — Criteria.

1. Het in voorraad hebben met het oog op de handel of de verspreiding van afbeeldingen of prenten strijdig met de goede zeden, wanbedrijf voorzien bij art. 383, vierde lid - S.W.B., is geen drukpersmisdrijf en resorteert derhalve onder de bevoegdheid van de correctionele rechtbank. Om het strafbaar karakter van de inzake bedoelde afbeeldingen of prenten na te gaan, dient immers noch een tekst, nog een onderschrift te worden onderzocht, evenmin gedachte- of menings-uitingen te worden beoordeeld; alleen dient te worden nagegaan of de louter fysische gedragingen of houdingen, die de afbeeldingen of prenten voorstellen, al dan niet strijdig zijn met het algemeen geldend begrip « goede zeden », wat op het eerste gezicht uit de prent of de afbeelding zelf moet blijken.
2. Het met het oog op de handel of de verspreiding in voorraad hebben van afbeeldingen of prenten strijdig met de goede zeden vereist geen openbaarheid.

3. Indien om het met de goede zeden strijdig karakter van afbeeldingen of prenten te beoordelen, gewis rekening moet worden gehouden met de thans in onze maatschappij algemeen aanvaarde grote uitdrukkingsvrijheid op het gebied van de seksuele aangelegenheden, betekent dit evenwel niet dat de openbare zedelijkheid niet meer moet beschermd worden en dat in onze maatschappij moet worden geduld al hetgeen sommige vooruitstrevenden en enkel seksueel geobsedeerden verspreiden.

Nog steeds als strijdig met de goede zeden moeten worden aangezien die afbeeldingen, prenten, tekeningen of foto's die er blijkbaar uitsluitend op gericht zijn de zinnelijke gevoelens van degene die ze bekijkt buitenmatig te prikkelen, of die, wegens de vicieuze of tegennatuurlijke gedragingen of houdingen op seksueel gebied die zij voorstellen, het schaamtegevoel van de gezonddenkend doorsnee burger kwetsen.

O.M. t./ Degheldere Willy.

Gezien de hogere beroepen ingediend op 9 april 1971 door de beklaagde Degheldere Willy en door het Openbaar Ministerie tegen al de beschikkingen van het vonnis uitgesproken door de Rechtbank van eerste aanleg te Brugge, correctionele Kamer met drie Rechters, gedagtekend 6 april 1971, recht doende op tegenspraak, hetwelk :

— zegt dat de zinsnede « met de omstandigheid dat het misdrijf gepleegd is bij het exploiteren van een boekhandel » vermeld in het dagingseksplot, overbodig voorkomt en uit de omschrijving van dit misdrijf dient verwijderd te worden (onder aanneming dat beklaagde terechtstaat wegens inbreuk op art. 383/4e alinea van het SWB dat uitbating van boekhandel niet vereist) ;

— zegt dat de feiten vermeld in de dagvaarding onder nrs. 1 en 2, ten laste gelegd van de beklaagde, ten genoegen van rechte zijn gebleken, met uitzondering nochtans van de betichting nopens de afbeeldingen en prenten in Liefde 69, Variaties 2, The Picture book of sexual Love ;

— zegt dat al de weerhouden feiten voortspruiten uit éénzelfde misdadig opzet en derhalve slechts één straf dient uitgesproken te worden, overeenkomstig artikel 65 van het SWB ;

— zich bevoegd verklaart ratione materiae ;

— de beklaagde vrijspreekt van de betichting nopens de afbeeldingen en prenten in : Liefde '69 - Variaties 2 - en The Picture book of Sexual Love, en de teruggave beveelt van alle in beslag genomen exemplaren dezer publicaties aan beklaagde ;

— de beklaagde veroordeelt voor de overige afbeeldingen en prenten van de betichting, zoals vermeld in het dagvaardingseksplot onder nrs. 1 en 2, doch zonder de omstandigheid dat het misdrijf gepleegd werd bij het exploiteren van een boekhandel, tot een gevangenisstraf van zes maanden — met gewoon uitstel voor een duur van vijf jaar — en een geldboete van 500 frank, verhoogd met 290 deciemmen, aldus gebracht op 15.000 frank of een vervangende gevangenisstraf van drie maanden, en tot de kosten van het geding, begroot in het geheel op 735 frank, al deze kosten voortspruitende uit de lastens hem weerhouden feiten ;

— de verbeurdverklaring beveelt van : één exemplaar van Gandalf '41, één exemplaar van Gandalf '42, drie exemplaren van Gandalf '44, zes exemplaren van Gandalf '46, vier exemplaren van Gandalf '47, vijf exemplaren van Gandalf '48, zes exemplaren van Gandalf '49, twee exemplaren van Gandalf '50, vijf exemplaren van Young Love, vier exemplaren van Variaties 3, drie exemplaren van Mini Love, vier exemplaren van Candy 24, acht exemplaren van Sexuele technieken en Variaties, drie exemplaren van Groepsex, vijf exemplaren van Rosie,

één exemplaar van Santana, één exemplaar van Nude Contact, één exemplaar van Soul Mates, één exemplaar van Daughters of De Sade, één exemplaar van Suck, één exemplaar van Private, twee exemplaren van Love,

al deze publicaties en exemplaren eigendom zijnde van de veroordeelde, het voorwerp zijnde van het weerhouden misdrijf, gediend hebbende tot het plegen van dit misdrijf of daartoe bestemd geweest zijnde;

Gehoord de heer raadsheer De Brauwere in zijn verslag gedaan ter openbare terechtzitting;

Gehoord de beklaagde in zijn middelen van verdediging, bijgestaan door Meester Bultinck, advocaat te Gent;

Gehoord in zijn vordering de heer De Geest, advocaat-generaal;

Dit alles in 't Nederlands;

Overwegende dat de hogere beroepen tijdig en regelmatig ingesteld werden;

Betreffende de opgeworpen exceptie van onbevoegdheid ratione materiae:

Overwegende dat het in voorraad hebben met het oog op de handel of de verspreiding van afbeeldingen of prenten strijdig met de goede zeden, feit dat de beklaagde wordt te laste gelegd, geen drukpersmisdrijf uitmaakt en derhalve tot de bevoegdheid van de correctionele Rechtbank behoort; dat, immers, om het strafbaar karakter van de kwestieuze afbeeldingen of prenten na te gaan, noch een tekst noch een onderschrift moet worden onderzocht; dat evenmin daartoe vereist is gedachte- of meningsuitingen te beoordelen; dat alleen dient te worden nagegaan of de louter fysische gedragingen of houdingen die de kwestieuze afbeeldingen of prenten voorstellen al dan niet strijdig zijn met het algemeen geldend begrip «goede zeden»; wat op het eerste gezicht uit de prent of de afbeelding zelf moet blijken;

Overwegende dat de eerste Rechter zich bijgevolg terecht bevoegd heeft verklaard;

Aangaande de grond:

Overwegende dat, in strijd met wat de beklaagde in conclusie voorhoudt, het met het oog op de handel of de verspreiding in voorraad hebben van afbeeldingen of prenten strijdig met de goede zeden, misdrijf dat de beklaagde wordt ten laste gelegd, geen openbaarheid vereist (Cass. 22.12.1970, R.W. 1970-71, kol. 1847);

Overwegende dat, indien om het met de goede zeden strijdig karakter van afbeeldingen of prenten te beoordelen, gewis rekening moet worden gehouden met de thans in onze maatschappij algemeen aanvaarde grote uitdrukingsvrijheid op het gebied van de seksuele aangelegenheden, zulks evenwel niet betekent dat de openbare zedelijkheid niet meer moet beschermd worden en dat in onze maatschappij moet worden geduld al hetgeen sommige vooruitstrevende en enkele seksuele geöbsedeerden verspreiden;

Overwegende dat nog steeds als strijdig met de goede zeden moeten worden aangezien dié afbeeldingen, prenten, tekeningen of foto's die er blijkbaar uitsluitend op gericht zijn de zinnelijke gevoelens van degene die ze bekijkt buitenmatig te prikkelen of die, wegens de vicieuze of tegennatuurlijke gedragingen of houdingen op seksueel gebied die zij voorstellen, het schaamtegevoel van de gezonddenkend doorsnee burger kwetsen;

Overwegende dat naar het oordeel van het Hof als dusdanig moeten worden aangezien, niet alleen de afbeeldingen, prenten, tekeningen of fotoafdrukken voorkomende in de bij de beklaagde in beslag genomen publicaties Gandalf, Young Love, Variaties 3, Mini Love, Candy, seksuele technieken en variaties, Groepsex, Rosie, Santana,

Nude Contact, Soul Mates, Daughters of De Sade, Suck en Private, zoals door de eerste Rechter werd aangenomen, doch ook enkele van de fotoafdrukken voorkomende in de publicaties Liefde 69, Variaties 2 en The Picture Book of Sexual Love;

Overwegende dat evenmin vóór het Hof als vóór de eerste Rechter de beklaagde heeft betwist dat hij al deze publicaties met het oog op de verkoop in voorraad had;

Overwegende dat de telastelegging derhalve bewezen is in hoofde van de beklaagde voor al de erin aangehaalde publicaties, met weglating evenwel, zoals de eerste Rechter heeft beslist, van de omstandigheid «dat het misdrijf gepleegd werd bij het exploiteren van een boekhandel» en die voor dit misdrijf niet geldt;

Overwegende dat, zoals de eerste Rechter heeft beslist, de twee door de beklaagde aangevoerde omstandigheden, geen verschoningsgronden uitmaken;

Overwegende dat de eerste Rechter met reden aan de beklaagde de gunst van het gewoon uitsel heeft verleend voor de tenuitvoerlegging van de opgelegde hoofdgevangenisstraf; dat deze hoofdgevangenisstraf, zoals door de eerste Rechter bepaald, nochtans te zwaar voorkomt en dient te worden verminderd zoals hierna bepaald;

Op die gronden,

Het Hof,

recht doende op tegenspraak;

Gelet op artikel 24 der Wet van 15 juni 1935, artikelen 211 en 211/bis van het Wetboek van Strafvordering, alsook de wetbepalingen aangehaald in het aangevochten vonnis, ter terechtzitting van heden door de heer Voorzitter hernomen; met uitzondering van art. 383, al. 4 van het S. Wb., niet van toepassing;

Alle strijdige conclusies als ongegrond van de hand wijzende;

Verklaart de hogere beroepen ontvankelijk en, erover beslissende,

Bevestigt het aangevochten vonnis, mits deze wijzigingen: 1) dat, met eenparige stemmen, de tenlastelegging weerhouden wordt voor al de erin aangehaalde publicaties en dat al de in beslag genomen publicaties, die met de goede zeden strijdig bevonden afbeeldingen of prenten een onafscheidbaar geheel vormen, verbeurd worden verklaard, voorwerp zijnde van het misdrijf en eigendom van de beklaagde;

2) dat, voor de thans weerhouden telastelegging, de door de eerste Rechter opgelegde hoofdgevangenisstraf verminderd wordt tot drie maanden;

Verwijst de veroordeelde in de kosten van beroep gevallen aan de zijde van het Openbaar Ministerie, deze begroot op de som van 966 frank.

NOOT. — Zie in zelfde nummer het Cassatiearrest van 7 december 1971, waarbij het cassatieberoep van veroordeelde tegen bovenvermeld arrest verworpen werd.

VLAAMSE JURISTEN,

ABONNEERT U OP
RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

RECHTBANK VAN KOOPHANDEL TE HASSELT

1e kamer — 16 juni 1971.

Voorzitter : M. J. Peeters.
Rechters : MM. Hoffer en Neven.**Bevoegdheid. — Kon. Besluit van 23 december 1934. — Oneerlijke mededinging. — Uitsluitende bevoegdheid van de voorzitter der rechtbank. — Gerechtelijk Wetboek art. 589.***De voorzitter der rechtbank van koophandel is uitsluitend bevoegd om kennis te nemen van een vordering betreffende de oneerlijke mededinging, zoals voorzien bij het Koninklijk Besluit van 23 december 1934 en art. 589 van het Ger. Wetboek.*

N.V. Philips t./ Philips.

Bij geregistreerde dagvaarding van gerechtsdeurwaarder Juliette Willems van Hasselt in dato 1 juli 1970, eist aanlegster dat verweerder zal gehouden zijn, met elke verwijzing naar zijn onderneming, onder welke vorm ook, de naam Philips te doen voorafgaan door de voornaam Hugo. Aanlegster steunt haar eis volgens haar besluiten op artikel 2 A van het Koninklijk Besluit van 23 december 1934.

Klaarblijkelijk betreft het een vordering wegens oneerlijke mededinging waarvan de aard en de procedure omschreven wordt door voormeld Koninklijk besluit en artikel 589 van het Gerechtelijk Wetboek.

Welnu, die vorderingen behoren tot de uitsluitende bevoegdheid van de Voorzitter der Rechtbank van Koophandel en niet tot deze van de Rechtbank van Koophandel zelf. (zie vb. Het Kortgeding door R. Van Lennep, blz. 554).

Derhalve dient ambtshalve vastgesteld dat ratione materiae de Voorzitter van de Rechtbank van Koophandel alleen bevoegd is en behoort het geding verzonden naar de arrondissementsrechtbank.

De voorschriften van de art. 2-30 tot 37 van de wet van 15 juni 1935 werden nageleefd.

Op deze gronden, na beraadslaging ;

Beslist de Rechtbank op tegenspraak :

Ze verzendt de zaak naar de Arrondissementsrechtbank ten einde uitspraak te horen doen over de bevoegdheid.

Ze houdt de uitspraak over de kosten aan.

ARRONDISSEMENTSRECHTBANK TE HASSELT

11 oktober 1971.

Voorzitter : M. Schroé, voorzitter van de Arrondissementsrechtbank.

Bijzitters : MM. Kranzen, voorzitter van de Rechtbank van eerste aanleg, en Pexsters, voorzitter van de Rechtbank van Koophandel.

Openbaar ministerie : M. Gielen, procureur des Konings.

Bevoegdheid. — Kon. Besluit van 23 december 1934. — Oneerlijke mededinging. — Uitsluitende bevoegdheid van de voorzitter der rechtbank. — Gerechtelijk Wetboek artikel 589.

Bij vonnis van de rechtbank van Koophandel van Hasselt van 16.6.1971 werd deze zaak naar de arrondissementsrechtbank verzonden ;

De oorspronkelijke dagvaarding sterkt tot veroordeling

van verweerder tot ophouding met elke verwijzing naar zijn onderneming door gebruik van de naam Philips zonder deze te laten voorafgaan door de voornaam Hugo.

Het gaat hier aldus over een eis uitsluitend tot staking van onrechtmatige mededinging zonder een vordering tot schadevergoeding ;

Deze eis behoort ingevolge art. 589 G.W. tot de uitsluitende bevoegdheid van de Voorzitter van de rechtbank van Koophandel ;

De verwijzing al dan niet in de dagvaarding naar het K.B. nr. 55 van 23 december 134 verandert niets aan het werkelijke voorwerp van de vordering, dat uitdrukkelijk bedoeld wordt in art 589 G.W. De voorzitter van de rechtbank van Koophandel is bevoegd ;

De artikelen 2-30 tot 37 der wet van 15 juni 1935 op het taalgebruik in gerechtszaken werden toegepast ;

Op deze gronden

Beslist de arrondissementsrechtbank, na de heer Gielen, procureur des Konings, gehoord te hebben in de lezing van zijn schriftelijk advies ter openbare zitting van 27 september 1971, en na er over te hebben beraadslaagd, bij verstek, dat de zaak behoort tot de bevoegdheid van de voorzitter van de Rechtbank van Koophandel te Hasselt ;

Dienvolgens verwijst zij de zaak naar de Voorzitter van de Rechtbank van Koophandel te Hasselt ;

Voegt de kosten van het incident bij de zaak ten gronde.

BALIELEVEN**Vlaamse Conferentie der Balie van Antwerpen****Spreekbeurt door Mr. A. DE GRYSSE over
« De advocaat in het Oude Rome »**

Ondanks het feit dat het Osterriethuis aan de Meir te Antwerpen, waar de vermelde spreekbeurt op 17 december jl. doorging in de loop van de dag het toneel was geweest van een gedurfde hold-up, slaagden toch een onverwacht groot aantal belangstellenden door de — natuurlijk laattijdig — opgeworpen politiecordons te breken om de deken der Nationale Orde van Advocaten te aanhoren. Het werd een zeer aangename en boeiende avond, waarbij de spreker erin slaagde om aan de hand van vele voorbeelden de figuur van de advocaat in het oude Rome tot leven te brengen en het dient onderstreept dat dit alles gebeurde in een uiterst verzorgde en verfiende vorm. De grote eruditie van deken De Gryse en zijn fijne humor verzekerden dan ook het totaal succes van deze avond voor elk der toehoorders in de bomvolle zaal. Ondanks de financiële aderlating die zij in de loop van de dag had ondergaan, had de directie van de Bank van Parijs en van de Nederlanden nog gezorgd voor een verzorgde receptie waarop nog uitvoerig nagepraat werd over onze voorvaders in dit beroep, waaraan tenslotte in de loop der tijden niet zo heel veel veranderd is.

H.L.

VLAAMSE JURISTEN,**ABONNEERT U OP****RECHTSKUNDIG WEEKBLAD**

Werkvergadering

Op 11 januari 1971 had onder leiding van voorzitter Mr. Edmond Lauwers een werkvergadering plaats in de lokalen van het zeemanshuis te Antwerpen.

Vooreerst werd aan de vergadering een motie betreffende de oprichting van het Hof van Beroep te Antwerpen voorgelegd, waarin de Vlaamse Conferentie haar grote bezorgdheid uitdrukt over de verwezenlijking van dit Hof binnen de door de wetgever gestelde termijn.

Deze motie, die ondertussen heel wat stof heeft doen opwaaien bij het zgn. hoger gezag werd na enkele detailwijzigingen met eenparigheid van stemmen goedgekeurd door de vergadering.

Over het tweede punt van de dagorde waren de standpunten van de vergadering meer verdeeld. Het betrof hier het probleem van de hervorming van de rechtsbijstand, en meer in het bijzonder van het daarmee verband houdend probleem van de staatstussenkomst. De probleemstelling werd op een zeer kundige en objectieve wijze door Mr. Jozef Van den Heuvel als volgt geschetst en ingeleid:

Gesteld zijnde dat de Staat bereid zou zijn ten belope van een zeker bedrag tussen te komen in de vergoedingen van de diensten die de Balie bewijst voor de verdediging der belangen van de minvermogenen, heeft de Balie dan doorslaggevende redenen om die tussenkomst van de hand te wijzen?

Het schrikbeeld dat hierdoor de onafhankelijkheid van het beroep in het gedrang zou komen, blijkt o.a. te worden tegengesproken door het feit dat het systeem van dergelijke vergoeding met staatsgelden sinds lang in vele landen bestaat, zonder dat daarom de onafhankelijkheid van de Balie in die landen werd aangetast (Nederland, Duitsland, Engeland, Oostenrijk enz.). In die landen beschouwt men het als vanzelfsprekend dat de advocaat niet gratis rechtsbijstand moet verlenen aan de minvermogenen.

De vraag is trouwens of in België de huidige geïsoleerde positie zal *kunnen* behouden worden.

Indien de staatstussenkomst er toch zal komen, is het aangewezen dat de balie zich nu reeds beraadt over de meest wenselijke oplossing, wat dan alvast kan vermijden dat de balie onverhoeds komt te staan tegenover een nieuwe regeling, die werd uitgewerkt van overheidswege.

Het zeer actuele Franse voorbeeld moet desbetreffend tot nadenken stemmen.

Onder de grondbeginselen van een democratisch systeem van rechtsbijstand zouden wij moeten aantreffen:

- dat de belangen van de minvermogenen niet minder goed moeten verdedigd worden, enkel omdat zij niet al de voor deze verdediging vereiste uitgaven kunnen betalen;
- in de mate dat zulks nodig is, moet de gemeenschap tussenkomen om die uitgaven op zich te nemen;
- de advocaten, die rechtsbijstand verlenen, hebben recht op vergoeding van hun prestaties;
- de onafhankelijkheid van de Balie moet gevrijwaard worden;
- misbruiken moeten vermeden worden.

De Balie moet voor zichzelf uitmaken of zij een uitgebreide dienst van rechtsbijstand aan de gemeenschap wil verschaffen. Er is blijkbaar een enorme behoefte aan rechtshulp, vooral in hoofde van minvermogenen, die zich nu hiervoor in groten getale wenden tot personen en organisaties, die buiten de Balie staan.

Indien de Balie meent dat rechtshulp bij voorkeur gegeven wordt door advocaten, en dit niet alleen voor processen maar ook en vooral voor consultatie, dan zal de Balie zich moeten organiseren om die hulp te kunnen verlenen. Hiervoor zal een groter aantal advocaten nodig zijn, zodat meer juristen aan de balie zouden moeten komen.

De vraag is echter of dit doel ooit zal kunnen bereikt worden, indien de Staat niet tussenkomt om de diensten te vergoeden die aldus aan de minvermogenen zullen geleverd worden.

Het probleem belangt vanzelfsprekend in hoge mate de stagiairs aan, omdat in feite, alhoewel niet in rechte, de stagiairs belast worden met de rechtshulp aan minvermogenen.

Alhoewel een systematische aanstelling van alleen stagiairs niet te verantwoorden is, wordt best het principe gehandhaafd dat de Orde zelf, en niemand anders, de aanduiding van de advocaten regelt. Dit is inderdaad een waarborg voor het volle behoud van de onafhankelijkheid.

De Staat zou alleen financieel moeten tussenkomen, liefst onder de vorm van een forfaitaire vergoeding per zaak (eventueel onder de vorm van een barema zoals voor de rechtsplegingsvergoeding), welke vergoeding echter niet als een ereloon zou mogen beschouwd worden (wat trouwens de rechtsplegingsvergoeding ook niet is). Het is wenselijk dat de Orde, en niemand anders, het recht behoudt daarnaast te oordelen over het ereloon, dat eventueel voor de rechtshulp nog verschuldigd is. Dit zou een belangrijke waarborg tegen misbruiken zijn.

Mr. J. Van den Heuvel besloot zijn uiteenzetting met er op te wijzen dat het invoeren van een dergelijke hervorming slechts enkele wijzigingen aan de huidige tekst van het Gerechtelijk Wetboek zou vereisen, nl.: in het vierde deel Boek I « Rechtsbijstand » waar een vergoeding voor de optredende advocaat zou moeten voorzien worden.

Na een bewogen debat, waaruit bleek dat behoudsgezindheid niet per se in correlatie staat tot de leeftijd, ging de meerderheid van de vergadering ermee akkoord dat het probleem van de rechtsbijstand zonder verwijl een oplossing moest krijgen, oplossing welke diende gesteund te worden op volgende beginselen:

- a) behoud der onafhankelijkheid van de Balies inzake de aanduiding der advocaten die met de rechtsbijstand worden belast;
- b) tussenkomst van de staat in de kosten en erelonen van de aangewezen advocaten;
- c) forfaitair karakter van deze tussenkomst en dit volgens een passend barema;
- d) uitsluiting van elk stelsel waarbij een globale subsidie ter beschikking van de Balies gesteld wordt.

Over de vraag of voornoemde staatstussenkomst uitsluitend aan de stagiairs, dan wel aan de gehele Balie zou ten goede komen, kon vooralsnog geen eenstemmigheid bereikt worden. Bij het ter discussie brengen van deze vraag kwam vooral de bezorgdheid van sommige advocaten tot uiting voor een steeds groter wordende staatstussenkomst en -controle, terwijl tevens gewezen werd op de niet denkbeeldige misbruiken van de rechtsonderhorigen, waarbij regelmatig het voorbeeld van de ziekteverzekering werd aangehaald.

Na afloop van deze vruchtbare werkvergadering stond het zowel voor de voor- als tegenstanders van de hervorming van de rechtsbijstand vast dat het probleem niet langer te omzeilen was, en het dringend door de Balies diende onderzocht te worden, alvorens zonder enige inmenging of medezeggenschap geconfronteerd te worden met een nieuwe wetgeving die nu eenmaal onvermijdelijk is geworden.

Eddy van Vliet.

ROND HET HOF VAN BEROEP TE ANTWERPEN

MOTIE VAN DE VLAAMSE CONFERENTIE DER BALIE VAN ANTWERPEN

De Vlaamse Conferentie der Balie van Antwerpen heeft in een van haar laatste vergaderingen de hiernavolgende motie gestemd betreffende de oprichting van het Hof van Beroep te Antwerpen.

* * *

De Vlaamse Conferentie stelt vast dat het nieuwe artikel 104 der Grondwet bepaalt, dat er in België 5 hoven van beroep zijn ;

dat voor het rechtsgebied der Provincies Antwerpen en Limburg het Hof zal zitting houden te Antwerpen ;

dat dit artikel werd afgekondigd op 1 juli 1970 en dat luidens de overgangsbepalingen het wetsontwerp betreffende de wet, die de dag zal bepalen waarop dit artikel in werking zal treden, binnen de twee jaar na de afkondiging van het artikel bij de wetgevende kamers moet ahangig gemaakt worden ;

dat deze termijn verstrijkt op 1 juli 1972.

De Vlaamse Conferentie heeft vastgesteld :

— dat het K.B. van 19 juli 1971 de strafkamers van het Hof van Beroep te Brussel, in drie afdelingen heeft gesplitst ;

— dat de derde afdeling zitting houdt en griffie heeft te Antwerpen en zij haar rechtsmacht uitoefent over het grondgebied der Provincie Antwerpen ;

— dat dit besluit moest in werking treden op 1 december 1971, doch dat bij K.B. van 8 oktober 1971 de inwerkingvolwaardig Hof van Beroep te Antwerpen te verdragen.

De Vlaamse Conferentie is van oordeel dat deze maatregel stellig voor gevolg zal hebben, te beletten dat de wil van de grondwetgever binnen de gestelde termijn zou verwezenlijkt worden, en de oprichting van een volledig en volwaardig Hof van Beroep te Antwerpen te verdagen.

De Vlaamse Conferentie heeft destijds bij het afkondigen van het nieuw artikel van de Grondwet, met genoeg vastgesteld dat de grondwetgever, de wetgevende macht heeft verplicht haar beslissing binnen een normale tijd tot uitvoering te brengen, en dat het wetsontwerp diende neergelegd binnen de twee jaar na de afkondiging van het nieuwe artikel 104.

De Vlaamse Conferentie betreurt dat tot nu toe dit wetsontwerp nog niet bij de wetgevende Kamers aanhangig werd gemaakt ; zij meent dat eventuele bezwaren van praktische aard de oprichting van het Hof van Beroep te Antwerpen, niet mogen verhinderen.

De Vlaamse Conferentie dringt erop aan dat de wil van de grondwetgever zou worden nageleefd.

Zij vreest dat de delegatie van een afdeling van het Hof van Beroep een maatregel is, die een vèrgaande vertragung van de definitieve vestiging van het Hof van Beroep te Antwerpen voor gevolg zal hebben.

Zij durft erop rekenen dat de toekomstige regering de realisatie van de beslissing van de grondwetgever onvoorwaardelijk zal naleven.

Zij dringt erop aan dat onmiddellijke voorzieningen worden getroffen tot de uitvoering van de grondwettelijke bepalingen en dat deze beslissingen niet zouden worden geremd door gedeeltelijke en tijdelijke beschikkingen.

Bedenkingen bij een motie

Op 15 maart 1965 heeft de Raad der Orde der Balie van Antwerpen in een memorie, opgesteld naar aanleiding van de oprichting van een Hof van Beroep te Antwerpen, kritiek uitgebracht op de houding van de Raad der Orde der Balie van Brussel.

Er werd opgemerkt dat het kiezen van een standpunt over een wetsontwerp dat rechtstreeks betrekking heeft op het algemeen politiek beleid van het land, niet behoort tot de bevoegdheden van de Raden der Orde.

De Raad der Balie van Brussel had zich scherp gekant tegen de oprichting van 5 Hoven van Beroep in het land en steunde zich hiervoor o.m. op de... wenselijkheid dat de magistraten zouden zetelen in plaatsen, die ver verwijderd zijn van hen die zij berechten.

Het hierop door de Raad te Antwerpen gegeven antwoord luidt : « Het is uitermate nuttig dat de magistraat volledig doordrongen is van de mentaliteit en de psychologie van de rechtsonderhoringen, hetgeen vooropstelt dat hij in dezelfde streek als zij verblijft.

Deze door de Brusselse Raad uitgebrachte kritiek is niet nieuw en kan reeds teruggevonden worden in de besprekingen in de Kamer van Volksvertegenwoordigers bij de herziening van de Grondwet in 1892.

Nadat volksvertegenwoordiger Coremans een voorstel had ingediend om het aantal hoven niet te beperken (met het oog op de oprichting van een Hof voor Maritieme zaken te Antwerpen) verzette de Heer Barra zich met klem tegen dit project en vestigde hij speciaal de aan-

dacht van de Brusselse volksvertegenwoordigers op dit gevaar... !

Alhoewel oorspronkelijk in het Nationaal Congres van 1831 velen voorstanders waren van de oprichting van 5 Hoven van Beroep, wachten wij tot nu op de realisatie van deze evidente en normale rechtsverdeling (Cfr. Nederland : 5 Hoven van Beroep - Frankrijk 27 Hoven voor vijfmaal meer inwoners, of bijna acht maal zoveel als in dit land).

Deze en andere opmerkingen van de Raad der Orde te Brussel hebben een geest van wantrouwen doen ontstaan in Vlaamse middens. Zij wettigen tevens de achterdocht die ontstaat bij de vraag of iedereen die er bij betrokken is wel de taak vervult of zal vervullen, die de grondwetgever hem thans heeft opgelegd.

2. Dat na het publiceren van de motie der Vlaamse Conferentie kritiek volgt is begrijpelijk en wij wensen deze kritiek te onderzoeken.

Voorafgaandelijk weze opgemerkt dat onze tussenkomst zich ab initio rechtvaardigt, door het feit dat de vestiging van het Hof te Antwerpen niet alleen een professionele aangelegenheid is, doch ook, en vooral op Vlaams gebied, een verwezenlijking van kapitaal belang.

Waar de Vlaamse Conferentie van bij haar oorsprong zich de vervlaamsing van het rechtsleven tot doel heeft gesteld, zou zij ten eerste falen moest zij zich nu niet meer laten horen.

Dat deze vestiging een « Vlaams » belang is, hoeft geen betoog. De toenemende verwijdering van Brussel t.o.v. de Vlaamse geest eist een onmiddellijke en daadwerkelijke uitvoering van het grondwettelijk beginsel. Een Vlaams Hof van Beroep is slechts mogelijk wanneer het *volledig* in het Vlaamse land gevestigd is. Vrij van alle invloeden, onafhankelijk in al zijn delen.

In 1934 schreef onze Erevoorzitter, Ridder René Victor : « De zachtzinnige Vlaamse idealisten die steeds geneigd zijn toegevingen te doen, paaien zich met de bedenking dat een onuitputtelijke goede wil aan de dag dient gelegd ; dat men met de noodzakelijkheid van brede overgangsvormen rekening dient te houden en dat het ontwerp (in casu de vervlaamsing van het gerecht) een tijdelijk vergelijk zou kunnen zijn, waarbij iedereen zich in een geest van nationale eendracht zou neerleggen. »

Hoe toepasselijk is deze bemerking op de huidige situatie !

Zoals ook zijn besluit in dit artikel dat verscheen in het Rechtskundig Weekblad, Jaargang 1933-34, kol. 649 :

« Het geldt hier een aangelegenheid die niet alleen de juristenstand aanbelangt, doch ook voor het hele Vlaamse land van het grootste gewicht is. »

3. Vooreerst werd kritiek geleverd door het uitbrengen van de vraag : Waarom reeds nu een actie wanneer de gestelde tijd voor het indienen van een wetsontwerp slechts verstrijkt op 1 juli 1972 ? Deze vraag is pertinent.

Nochtans werden reeds zo dikwijls beloften gedaan in Vlaamse aangelegenheden, die nooit of slechts veel te laat verwezenlijkt werden.

De Vlaming is achterdochtig geworden en wenst geen ijdele beloften meer, maar uitvoering of *minstens* begin van uitvoering.

Wat stellen wij nu vast ?

Principieel werd de oprichting van het Hof aangenomen in een verslag van de Commissie van de Grondwetsherziening van de Senaat op 23 november 1967. Reeds bij het tot stand komen van het gerechtelijk wetboek, liet de wetgever nochtans de mogelijkheid van delegatie open in het art. 186 (Wet van 7 juli 1969).

Op 1 juli 1970 werd art. 104 van de Grondwet afgekondigd (Wet van 11 juni 1970).

Op 19 juli 1971 volgt dan een K.B. dat delegatie van strafkamers voorziet. Delegatie die in februari 1972 een werkelijkheid zal zijn : zegge 4 maanden vóór de gestelde datum, waarop het definitieve uitvoeringsontwerp zou moeten ingediend worden.

Wat is er nu in die periode van drie jaar gebeurd dat wijst op een werkelijke en reële bedoeling tot uitvoering ?

Wij menen het recht te hebben die vraag te mogen stellen en wij zullen graag toegeven dat wij deze actie te vroeg hebben ingesteld indien wij vaststellen dat het antwoord een onmiddellijke uitvoering inhoudt.

De beslissing tot delegatie stemt ons nochtans zeer sceptisch. Het feit dat zelfs nog geen plaats gevonden werd voor de vestiging der lokalen verhoogt deze scepsis.

4. Juist op dit punt volgt een andere kritiek. De uitvoerende macht beroept zich op grote praktische moeilijkheden, bij de uitvoering : de plaats voor de te vestigen lokalen ; het probleem van benoemingen van magistraten en personeel worden in de eerste plaats genoemd.

Alhoewel niet helemaal ten onrechte, zouden wij deze argumenten gemakshalve kunnen wegwimpelen met het argument dat de grondwet imperatief geldt en voorrang dient te hebben op elk ander project.

Dit is een standpunt dat in een democratie op zijn plaats is en geen weerlegging duldt.

Wij realiseren ons nochtans ten volle dat tussen een theoretische principesverklaring en de praktisch verwezen-

lijking ervan een grote en moeilijke weg ligt. Maar wij kunnen niet nalaten te bedenken dat die weg slechts traag en schoorvoetend wordt bewandeld.

5. Het vinden van een plaats voor de vestiging der lokalen is plots aan de orde van de dag. Nu, bijna twee jaar na afkondiging van art. 104 en 4 jaar na het verslag van de Senaatscommissie.

De oprichting van een nieuw Gerechtshof te Antwerpen voorziet een gebouw waarin het Hof van Beroep, het Arbeidshof, de Rechtbank van 1° Aanleg, de Rechtbank van Koophandel, de Politierechtbank, de Arbeidsrechtbank, de Vrederechten, het Parket, de Gerechtelijke Diensten enz... gevestigd zullen zijn.

De realisatie van dit gigantisch project is in het stadium der besprekingen en iedereen begrijpt wat dit betekent, vooral wanneer men weet dat er zelfs nog geen plan van aanleg bestaat.

Zo de uiteindelijke afwerking en ingebruikneming verwezenlijkt zal zijn in 1985, zal dit een succes mogen genoemd worden. Niemand kan dus genoeg nemen met het afwachten van dit ogenblik voor de uiteindelijke definitieve vestiging van het Hof en wij kunnen niet aannemen dat iemand dit van ons zou verwachten.

Er moet dus een tussenoplossing komen.

Deze tussenoplossing is mogelijk, doch niet noodzakelijk « à fonds perdus » zoals wordt beweerd.

Er bestaan verschillende mogelijkheden :

Ofwel nieuwe gebouwen optrekken op een plaats door Stad, Staat of Provincie ter beschikking gesteld, ofwel het afhuren van bestaande gebouwen, of nog het aankopen en verbouwen van bestaande gebouwen.

Het oprichten van een nieuw gebouw lijkt ons het minst interessant.

Onafgezien van de hoge kosten zelfs voor het bouwen van een geprefabriceerde installatie, zou dit weer jaren in beslag nemen en aldus een vlugge verwezenlijking in de weg staan.

Wat belet nu het in huurnemen of de aankoop van gebouwen ? Er wordt gezegd dat het Hof van Beroep een plaatsruimte nodig heeft van 7.000 m².

Alhoewel deze oppervlakte ons zeer ruim toeschijnt, willen wij aannemen dat dit juist is en dat hierin dient voorzien te worden bij de oprichting van het nieuwe Gerechtshof. Wij zien echter niet in waarom, voor de tussenperiode, een oppervlakte van bv. 5.000 m² niet zou kunnen volstaan, rekening houdend met het feit dat het Arbeidshof reeds ondergebracht is.

Dat gemelde oppervlakte in een Stad als Antwerpen niet zou kunnen gevonden worden, kunnen wij echter niet aannemen. Vijfduizend m² betekent 25 appartementen of 10 burgerswoningen, waarvan de aankoop, aanpassing of huur, zeker geen probleem kan zijn.

Men kan nog minder beweren dat er op dit ogenblik gebrek aan onroerende goederen zou zijn op de markt. Nooit was de constellatie zo gunstig voor een eventuele koper of huurder.

Wij vragen ons trouwens af of het Stadsmagistraat bevestigend zou durven antwoorden op de vraag : « Is het juist dat U geen plaats kunt vinden voor de vestiging van een Hof van Beroep te Antwerpen... » (?)

Zoals wij ons ook afvragen of de Heer Minister van Openbare werken bevestigend zou durven antwoorden op de vraag : « Is het juist dat U geen subsidies kunt ter beschikking stellen voor de vestiging van een Hof van Beroep te Antwerpen... ? »

Indien dus én de plaats kan gevonden worden én de subsidies beschikbaar zijn, waarom is er dan nog niets gebeurd in een periode van bijna 5 jaar ?

Zou dit geen reden tot wantrouwen mogen zijn ?

6. Blijft het probleem van het personeel :

Wij hebben nooit de simplistische redenering gevoerd waarvan men ons beschuldigt, nl. als zou deze vestiging geen bijkomend personeel vergen.

De splitsing van één Hof in drie Hoven vergt natuurlijk bijkomend personeel. Niemand heeft dit ooit betwist. Dit personeel schijnt niet voorhanden te zijn.

Laat ons toe te verwijzen naar de bespreking van de Grondwetsherziening van 1919-1921.

De Commissie van XXI verwierp toen bij de behandeling ten gronde de vraag tot wijziging van de grondwet terzake (vergadering van 4 mei 1921).

Bij de argumenten voor het status quo was het eerste : « Het is moeilijk om personeel te vinden » — Vijftig jaar later bestaat nog steeds hetzelfde probleem. Indien ook nu geen maatregelen getroffen worden, zal dit probleem blijven opduiken.

Het jaarlijks aantal afgestudeerde dokters in de Rechten, thans licentiaten, wijst er toch op, dat er zeker geen gebrek aan interesse is voor de rechtsstudie.

Het zg. tekort aan kandidaten ligt dus uitsluitend in de subsidiering van het departement en de hoogst noodzakelijke aanpassing van de lonen. Het is dan ook hoog tijd dat hier een aanpassing geschiedt.

Het Departement van Justitie is op politiek vlak altijd benadeeld geweest, gezien het :

1°) weinig in de publieke belangstelling staat

2°) geen syndicale macht achter zich heeft.

Dat het zo ver komt dat een grondwettelijke beslissing op de lange baan moet geschoven worden, wegens gezegde oorzaken is een uitstekende gelegenheid om van de toekomstige regering te bekomen dat maatregelen worden getroffen.

Het is zeker geen reden om over het probleem te zwijgen en een afwachtende houding aan te nemen.

7. Het benoemen van talrijke nieuwe magistraten aan het Hof stelt overigens de mogelijkheid de kaders gevoelig te verjongen.

Wordt het in 1972 niet stilaan tijd dat men gaat beseffen dat iemand op 40-jarige leeftijd een volwaardig jurist kan zijn, waardig om de taak van raadsheer aan te kunnen ?

Dat een griffier van dezelfde leeftijd evengoed die taak aankan bij een Hof van Beroep als bij een andere recht-bank ?

Heeft men deze houding niet reeds aangenomen bij het tot stand komen van de Arbeidshoven ?

Bij de talloze benoemingen na de gerechtelijke hervorming zijn talrijke leden van de staande magistratuur en van de Balie naar de zetelende magistratuur overgestapt. Zij vervullen thans hun taak na een overgangs- en aanpassingsperiode.

Wij menen te mogen beweren dat zij hebben bewezen die taak aan te kunnen.

De kaders van de Rechtbanken en Parketten van Eerste Aanleg in onze arrondissementen bevatten talrijke uitmuntende magistraten die zeker over de nodige ervaring en juridische onderlegdheid beschikken om tot raadsheer benoemd te worden. Hun plaats in de Rechtbanken kan ingenomen worden door talrijke kandidaten die hiervoor zeker de bekwaamheid bezitten.

Indien deze recrutering vrij van politieke invloeden zou kunnen geschieden is er ter zake niet het minste probleem. Het tegenovergestelde beweren is een miskenning zowel t.a.v. de huidige kandidaat magistraten van Eerste Aanleg als ten overstaan van de huidige kandidaat-raadsheeren.

Wij zijn de mening toegedaan dat de bestaande vorming van juristen aan onze Universiteiten en de vervulling van de stage aan de Balie of bij de Parketten een voldoende waarborg is voor de degelijkheid van kandidaat-magistraten.

De eventuele oprichting van een Nationale School van de Magistratuur naar het voorbeeld van Frankrijk (28 maanden betaalde opleiding) of een andere overgangsvorm zou kunnen aangenomen worden.

Het jaarlijks aantal afgestudeerde juristen staat borg voor de toekomst en voor het feit dat er zeker geen gebrek aan kandidaten zal zijn. Beweren dat dit probleem een reden is tot uitstel, betekent toegeven dat men geen oplossing wil vinden.

8. De Vlaamse Conferentie wordt in haar mening gesteund door vrijwel al de leden van de Balie. Ook de Conferenties te Mechelen en te Turnhout delen onze opvatting en gaan akkoord met de gestelde motie.

Onze Waalse confraters te Mons die met hetzelfde probleem geconfronteerd worden zullen een gelijkaardige actie ondernemen.

Het is duidelijk dat zij allen wensen dat onvoorwaardelijk zou worden verwezenlijkt wat door de Grondwet werd bepaald.

Dit is geen voorbarige kritiek.

Dit is een Recht.

*Edmond LAUWERS,
Voorzitter van de Vlaamse Conferentie
der Balie van Antwerpen.*

MEDEDELINGEN

Baron Maurice ORBAN

Bij het ter pers gaan vernemen wij met biezonder genoegen dat het Z.M. de Koning behaagd heeft onze goede confrater Mr. Maurice Orban in de adelstand te verheffen en hem de titel van baron te verlenen.

Deze hoge onderscheiding is ten zeerste verdiend daar Mr. Maurice Orban zowel in het Balieleven als vooraanstaand advocaat en Stafhouder der Balie te Dendermonde, als in het publiek leven in zijn hoedanigheid van senator, een zeer belangrijke rol gespeeld heeft.

Wij wensen hier, te dezer gelegenheid, in herinnering te

brengen hoeveel de Vlaamse juristen hem verschuldigd zijn voor zijn krachtdadige verdediging in de Senaat van de Wet van 1935 op de vervlaamsing van het gerecht en hoe zijn kranige houding vóór de rechtbanken in grote mate tot deze vervlaamsing heeft bijgedragen.

De hoge onderscheiding die aan Mr. Maurice Orban werd verleend zal heel de Vlaamse juristenwereld in grote mate verheugen.

Het Rechtskundig Weekblad biedt aan Baron Orban zijn oprechte gelukwensen aan en hoopt dat hij nog lange jaren de hem verleende titel zal kunnen dragen.

De Redactie.

TIJDSCHRIFTEN

Turnhouts Rechtsleven, jaargang 1971, n° 1.
Rechtspraak.

Bulletin van de Europese Gemeenschappen, jaargang 1971, n° 12.

Franco Maria Malfatti, Versterking van de instellingen van de Gemeenschap. — Eerste deel : documenten, feiten en studies. — Tweede deel : gemeenschapsactiviteiten in oktober 1971. — Derde deel : Mededelingen, bronnen en referenties.

Nederlands Juristenblad, jaargang 1972, n° 2.

Mr. J. A. Nota, De nieuwe maatregelen van jeugdbescherming in het rapport Wiarda. — Prof. mr. J. M. van Bemmelen, Psychiatrisch Juridisch Gezelschap 27 november 1971. — Mr. E. C. M. Jurgens, Artikel 104, lid 2 van de Grondwet en de bespreekbaarheid van beslissingen van de onafhankelijke rechter. — Mr. W. J. Bink, Procederen over provisionele alimentatie in zes instanties. — Dr. Jur. Georg Czapski, De Duitse splitsingstheorie verworpen. — Mr. Leontine A. van Heyst, De zaak Delcourt voor het Europese Gerechtshof voor de Rechten van de Mens. — Mededelingen van de Nederlandse juristen. — Vereniging.

N° 3.

Mr. J. M. Middag, De huurprijs bij huur en verhuur van (1624-)bedrijfsruimte. — Dr. J. M. Scholten, Echtscheiding en Geestesstoornis (Enkele aantekeningen). — Mr. H. W. R. Beerling, Alternatieve justitiebegroting 1972. — Mr. J. Soetenhorst-de Savornin Lohman, Stijging van de criminaliteit ?. — Prof. mr. J. M. van Bemmelen, Naschrift.

Weekblad voor Privaatrecht, Notarisambt en Registratie, jaargang 1972, n° 5156.

Prof. mr. J. C. Schultsz, Het Haagse Verdrag over de toepasselijke wet bij verkeersongelukken (I). — Tekst van het Verdrag inzake de wet welke van toepassing is op verkeersongevallen op de weg. — Mr. M. J. A. van Mourik, Verjaring heeft geen plaats tussen echtgenoten (art. 2025 B.W.) een te late ontdekking. — Tijdschriften. — Rechtsvragenrubriek. — Berichten en mededelingen.

Tijdschrift voor rechtsgeschiedenis, jaargang 1971, n° 4.

A. H. M. Jones, Rome and the Provincial Edict. — P. J. Verdam (Zeist), Franse cassatie in Noordnederlandse zaken (1810-1815). — S. Faber (Amsterdam), Rechtspraak van het Hof van Cassatie te Parijs in Noordnederlandse strafzaken (1811-1813). — Comptes rendus. — Chronique. — Ouvrages reçus. — Table des matières.

Journal des Tribunaux, jaargang 1972, n° 4769.

J. Closset-Coppin, Circulation routière. — Jurisprudence. — Notes de jurisprudence. — Chronique judiciaire.

Recueil de Jurisprudence du Droit administratif et du Conseil d'État, jaargang 1971, n° 3.

J. M. Favresse, La théorie du retrait des actes administratifs n'est-elle pas sujette à critique ?. — Jurisprudence du Conseil d'état. — Bibliographie.

Recueil Dalloz Sirey, jaargang 1972, n° 1.

René Savatier, Dépréciation monétaire et vie juridique des contrats (Leçons d'une rencontre juridique). — Jurisprudence. — Sommaires de jurisprudence. — Legislation.

VLAAMSE JURISTEN,

Abonneert U op het "Rechtskundig Weekblad"